

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

**Soubor oděvních doplňků
inspirovaný tradicí moravských krojů**
Bakalářská práce

Autor: Michaela Navrátilová
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Textilní tvorba
Vedoucí práce: Mgr. art. Mária Hromadová, ArtD.
Oponent práce: doc. Vlastimil Vodák, ak. mal.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Michaela Navrátilová
Studium:	P17P0552
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Textilní tvorba
Název bakalářské práce:	Soubor oděvních doplňků inspirovaný tradicí moravských krojů
Název bakalářské práce AJ:	The collection of clothing accessories inspired by the tradition of moravian folk costume

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zaměřuje na jihomoravské oblasti Podluží a Hanáckého Slovácka, převážně pak na kroje těchto oblastí. Na rozdíly mezi nimi, jednotlivé součásti a jejich význam, barevnost i společné vlastnosti. Dále pak vychází z lidových tradic, svátků a kulturního života tamní společnosti i s odkazem na historický vývoj. V praktické části jsou inspiračním východiskem podlužácké a hanákoslovácké kroje, z nichž je čerpáno pro vytvoření souboru oděvních doplňků.

BARAN, Ludvík a STAŇKOVÁ, Jitka. *Lidové kroje Slovácka*. Praha: Pressfoto, [1985]

STAŇKOVÁ, Jitka a BARAN, Ludvík. *České a slovenské lidové kroje*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004. ISBN 80-7181-916-6

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-293-6

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *České lidové kroje*. Praha: Práce, 1994. ISBN 80-208-0328-9

BARTOŇEK, Antonín, BENEŠ, Bohuslav, MÜLLER- FUNK, Wolfgang a POLLEROS, Friedrich ed. *Waldviertel, Weinviertel, Jižní Morava: průvodce krajem a jeho kulturou*. Břeclav: Moraviapress, 1999. ISBN 80-86181- 15-4.

Modfolk. Modernita v lidovém: Ateliér designu oděvu a obuvi Liběny Rochové na UMPRUM. Přeložil Irma CHARVÁTOVÁ, přeložil Tony LONG. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2015. ISBN 978- 80- 87989- 10- 4.

Garantující pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. art. Mária Hromadová, ArtD.

Oponent: doc. Vlastimil Vodák, ak. mal.

Datum zadání závěrečné práce: 30.10.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Art. Marie Hromadové, ArtD. a uvedla všechny citované literární prameny a zdroje, v souladu s předpisy Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové.

V Hradci Králové dne

.....

Poděkování

Zde bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. art. Márii Hromadové, ArtD. a konzultantovi PhDr. Vlastimilu Havlíkovi, Ph.D. za jejich odborné rady, připomínky, pomoc a podporu, kterou mi poskytli při zpracování bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za všechny informace, kterými přispěli k mému tématu a za jejich nápomocnost a trpělivost, a to nejen při zpracovávání této kvalifikační práce, ale též v průběhu celého studia.

Anotace

NAVRÁTILOVÁ, Michaela. *Soubor oděvních doplňků inspirovaný tradicí moravských krojů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 55 s.
Bakalářská práce.

Prvotně je v teoretické části stručně charakterizována oblast Jižní Moravy a následně její podrobnější regionální rozdělení. V navazující části se práce zabývá hlavně tamní kulturou, která je úzce spjata s hlavním tématem – moravskými kroji. Po stránce praktické se po rozboru vzhledu a popisu krojů práce zaměřuje na mnohé detaily krojových součástí, z nichž je následně čerpáno pro návrhy designu souboru kabelek. V závěrečné části práce je zdokumentován postup při navrhování i při samotném zhotovování těchto produktů.

Klíčová slova: tradice, lidovost, zvyky, hudba, tanec, nářečí, kroj, Morava

Annotation

NAVRÁTILOVÁ, Michaela. *The collection of clothing accessories inspired by the tradition of moravian folk costume*. Hradec Králové: Faculty of Education University of Hradec Králové, 2020. 55 pp. Bachelor thesis.

Firstly, in the theoretical part, the area of South Moravia is briefly characterized, followed by the explanation of its more detailed regional division. In the following part the thesis deals mainly with the local culture, which is closely connected with the main theme of this thesis - Moravian folk costumes. In its practical part, after analysing the look and description of folk costumes, the thesis focuses on many details of these costumes, which is subsequently used for the process of designing the handbags. In the last part of this thesis the procedure for designing and making these products is documented.

Key words: tradition, folksiness, customs, music, dance, dialect, folk costume, Moravia

Obsah

Úvod.....	8
1 Jižní Morava – stručná charakteristika.....	9
2 Národopisná oblast Podluží.....	11
2.1 Lokalita a zdejší hospodářství.....	11
2.2 Tradice, zvyky, svátky a oslavy	12
2.3 Nářečí.....	17
2.4 Kroje Podluží	18
2.4.1 Historický vývoj.....	19
2.4.2 Mužský kroj	20
2.4.3 Ženský kroj.....	22
3 Národopisná oblast Hanácké Slovácko	26
3.1 Lokalita a zdejší hospodářství.....	26
3.2 Tradice, zvyky, svátky a oslavy	26
3.3 Nářečí.....	27
3.4 Kroje Hanáckého Slovácka	27
3.4.1 Historický vývoj.....	27
3.4.2 Mužský kroj	29
3.4.3 Ženský kroj.....	30
4 Inspirace lidovou tvorbou současných umělců a tvůrců oděvu.....	32
5 Praktická část – umělecký záměr	33
5.1 Hledání inspirace a proces navrhování.....	33
5.2 Materiálové zkoušky	34
6 Realizace	36
6.1 Kabelka krajková se sámkovým středem.....	36
6.2 Vyřezávané psaníčko s vyřezávaným pouzdrem.....	38
6.3 Rožkové psaníčko	41
6.4 Protkávané psaníčko.....	43
6.5 Psaníčko s opentleným poklopem.....	44
Závěr	49
Seznam použité literatury a dalších zdrojů.....	50
Seznam zdrojů obrázků.....	52

Úvod

Tímto tématem lidových krojů jsem se již jednou zabývala během svého studia, ale více v celorepublikovém pojetí. Teď se k němu ráda navracím ve své kvalifikační práci, avšak tentokrát se zaměřením výhradně na jihomoravskou oblast Podluží. Vedle ní se pokusím stručně rozebrat i sousední region Hanácké Slovácko, především tedy jeho nejjižněji položenou část, která má k Podluží nejbliž. Mohu tak poukázat i na odlišnosti, se kterými se zde můžeme setkat, přestože jsou si tyto oblasti blízké. V malé obci na Břeclavském okresu, nedaleko Pavlovských vrchů a Nových Mlýnů, vyrostla má babička, a i když se po svatbě odstěhovala do Svitav, vždy se sem ráda vracela za svou rodinou. Tento kraj miluje můj tatínek a lásku k němu vštípil i mě. Já už odmala pocítovala rozdíly mezi jižní Moravou a svým rodištěm, možná proto mi byla o to více sympatičtější a já se k ní hrdě hlásila. Místní lidé mi přišli až pohádkově milí, srdeční a pohostinní, obyčejní a skromní, a přitom při pohledu na sklípky, vinohrady a krajinu měli to největší bohatství. Cítila jsem se tu vždy nádherně, a to nejmenší co mohu pro vyzdvihnutí této nádherné lokality udělat je, že o ní napíšu bakalářskou práci. Nedokázala jsem sama určit do kterého regionu babiččina rodná vesnička spadá, proto jsem se rozhodla pro zpracování obou lokalit, a tak si i sama sobě konečně udělat pořádek v tom, jak se tedy Morava správně dělí. Zprvu se tedy nejdřív seznámíme s charakteristikou regionů. Hlavním tématem zůstává kroj, jeho vznik, vývoj, charakteristika a účel. Neobešel by se ale bez událostí, kam se obléká. Proto nesmím vynechat moravskou kulturu a zvyky, díky čemuž se lehce dotknu i místních tanců, písní, tradic a také rozmanitého nářečí. Následuje část praktická, ve které se budu zabývat hledáním detailů, a kombinací prvků, které použiji pro navrhování designu kolekce společenských kabelek a psaníček. Mým cílem je navrhnout jakési prototypy kabelek, které budou praktické, a především běžně nositelné, ale zároveň svým vzhledem budou propagovat krásu moravských krojů.

1 Jižní Morava – stručná charakteristika

Jižní Morava je jihovýchodní oblast České republiky tvořena několika dalšími podoblastmi. Její území ohraničuje ze západu Českomoravská vysočina, severně ji zakončuje Brno, od východu řeka Morava a na jihu sahá až po rakouskou hranici.

M. Zemek ve své knize¹ vymezuje Jižní Moravu mezi městy Slavonice – Jaroměřice nad Rokytnou – Moravský Krumlov – Dolní Kounice – Židlochovice – Ždánice – Kyjov – Uherský Brod až ke slovenské a rakouské hranici.

Z hlediska národopisného můžeme Jižní Moravu utvořit z Horácka, Podhorácka, Slovácka, Hanáckého Slovácka a malé části Hané. Podobné rozdělení uvádí i M. Šrámková.² Zahrnuje do Moravy Moravské Horácko (okolí Třeště, Telče, Dačic, Jemnic), Podhorácko (oblast Moravskobudějovicka a Třebíčska), dále tzv. širší Brněnsko (těsné okolí Brna, Rosic, Oslavan a Židlochovic) a Podluží, které je subregionem Slovácka.

Dalšími podoblastmi rozlehlého Slovácka jsou dále Kopanice – okolí Starého Hrozenkova, Hornácko – s centrem ve Velké nad Veličkou, Dolňácko – Uherské Hradiště, Uherský Brod, Kyjov, Strážnice a východně zakončující Luhačovické Zálesí.³

Jižní Morava rozhodně není jednotný celek, přesto je však obtížné jí vymezit přesné hranice a rozdělení. Informace o regionech se v jednotlivých zdrojích rozcházejí. Např. M. Šrámková⁴ uvádí, že Moravské Horácko tvoří pouze okolí měst Dačice, Telč, Jemnice a Třešť, zatímco R. Jeřábek⁵ zahrnuje do stejné národopisné oblasti významnou část Vysočiny. Dle něj sahá až k Jimramovu, Novému Městu na Moravě, Žďáru nad Sázavou, Jihlavě, Velké Bíteši, Náměšti nad Oslavou, dokonce i Moravských Budějovic a Třebíče, které však M. Šrámková uvádí jako Podhorácko. Jiné prameny naopak do této oblasti zahrnují Moravskokrumlovsko a Znojensko.⁶ (viz obr. 1) Tudíž nelze přesně určit konkrétní rozčlenění.

¹ZEMEK, Metoděj, *Jižní Morava: krajina, historie, umělecké památky*. Praha: Orbis, 1977.

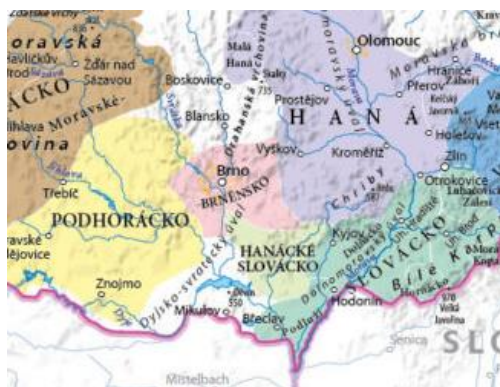
²BARTONĚK, Antonín, Bohuslav BENEŠ, Wolfgang MÜLLER-FUNK a Friedrich POLLEROS, ed. *Waldviertel, Weinviertel, Jižní Morava: průvodce krajem a jeho kulturou*. Břeclav: Moraviapress, 1999-
Oddíl ŠRÁMKOVÁ, Marta, s. 138. ISBN 80-86181-15-4.

³JEŘÁBEK, Richard, Václav FROLEC a Dušan HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské Nakladatelství, 1962.

⁴Viz ŠRÁMKOVÁ, Marta, s. 138.

⁵BROUČEK, Stanislav a Richard JEŘÁBEK, ed. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.

⁶Viz BARTONĚK, Antonín, Bohuslav BENEŠ, Wolfgang MÜLLER-FUNK a Friedrich POLLEROS.

Obr. 1: mapa regionů 1

Obr. 2: mapa regionů 2

Nejstěžejnější oblastí je pro mě v této práci Slovácko, které můžeme souhrnně vymezit jako Uherskohradištsko, Hodonínsko a část Břeclavska. (viz obr. 2) Nachází se v Jihomoravském a z části ve Zlínském kraji. Místní nářečí nemá daleko od slovenštiny, v různých podoblastech se však od sebe vždy lehce liší. Stejně tak je to i s tradičními kroji. Čím jižněji se budeme pohybovat, tím budou kroje barevnější a zdobnější. Pro Slovácko je také velice typické rozvinuté vinařství, snad nejvíce na území Moravy, a též dodnes hojně udržovaný folklor.

Naopak Horácko a Podhorácko leží v zalesněné podhorské krajině. Typicky moravskou krajinu osázenou vinohrady zde nenajdeme. Co se týče nářečí, hodně se přibližuje k českému dialektu, převládají spíš jen moravské výrazy než typický měkký zpěvavý přízvuk. Na některých místech Horácka se vyrábí tradiční modrotisk, který měl už kdysi vliv i na tamní odívání. Horácký a podhorácký kroj má totiž nejčastěji tmavě modré, či tmavě červené zbarvení a typově a svou formou byl odvozen z českého folkloru. Morava tu svým územím nenápadně přechází v jižní Čechy, a proto je jimi také postupně více ovlivňována.⁷

Poslední důležitou oblastí je tzv. jihomoravské pohraničí. Rozkládá se podélně u rakouské hranice (mezi nimi např. Mikulov) a do konce války v roce 1945 jej obývali němečtí občané. Tou dobou se zde mísil německý a český způsob života. V mnohém se ovlivňovali navzájem, počínaje zvyky, pověstmi i typy domů a konče například nářečím. Od té doby tu žijí lidé přistěhovaní z různých koutů Moravy, a především navrátilí se potomci Čechů a Slováků z Jugoslávie, Rumunska, či Bulharska. Ti zde našli svůj domov i pro budoucí generace a obohatili ho nově i o svou kulturu a vrozené zvyklosti.

⁷ BARTONĚK, Antonín, Bohuslav BENEŠ, Wolfgang MÜLLER-FUNK a Friedrich POLLEROS, ed. *Waldviertel, Weinviertel, Jižní Morava: průvodce krajem a jeho kulturou*. Břeclav: Moraviapress, 1999, s. 277. ISBN 80-86181-15-4.

2 Národopisná oblast Podluží

2.1 Lokalita a zdejší hospodářství

Nejjihněji položený a turisticky často vyhledávaný subregion Slovácka je Podluží. Za hlavní centrum se dá považovat město Břeclav. Vymezují jej obce Hlohovec, Ladná, Stará Břeclav, Poštorná, Charvátská Nová Ves, Lanžhot, Kostice, Tvrdonice, Hrušky, Moravská Nová Ves, Prušánky, Mikulčice, Starý Poddvorov, Dolní Bojanovice a Lužice. Z části se nachází již na okrese Hodonín. Do poloviny 19. století byla za podlužáckou považována i Lednice, ke konci století se však výrazně poněmčila.

Různé takové události měnily místní společnost a obyvatelstvo. A právě to nám dnes působí zmatky v určení etnického uspořádání. Když bychom se stručně podívali na proměny osídlení, tak např. v 10. století byla tato oblast údajně obsazena znojemskými osadníky. Z toho lze usoudit, že názvy některých obcí na Znojemsku byly tímto vlivem odvozeny z Podluží, např. Hodonice – Hodonín, Mikulovice – Mikulov, Těšetice – Těšice, Prusy – Prušánky, Bojanovice – Dolní Bojanovice. Ve 13. století proběhla německá kolonizace, takže se opět setkáváme s poněmčováním. Výrazný vliv, a to hlavně na kulturu, mělo přistěhování charvátského obyvatelstva v 16. století. Na Podluží se usadili v dnešní Charvátské Nové vsi – odtud i název, Hlohovci, Poštorné, aj.⁸

Název Podluží se ujal na začátku 18. století.⁹ Zmiňuje ho však ještě dříve Jan Amos Komenský na mapě zobrazující Moravu. Toto pojmenování bylo s největší pravděpodobností odvozeno od rázu místní krajiny, která hojně oplývala rozlehlými rybníky, jimž místní říkají právě luže. Dodnes zdejší přírodě vodní toky dominují, z nich především řeky Morava a Dyje, které se v sebe slévají v úplném nejjihnějším cípu Moravy a oddělují ji od sousedního Slovenska a Rakouska. Zdejší podnebí je z celé moravské oblasti nejteplejší. Na rovinách se rozprostírají louky a lesy a v téměř nepatrných vyvýšeninách nelze přehlédnout hektary řádků nádherných vinogradů. H. Laštůvková ve své bakalářské práci¹⁰ velice trefně podotýká, že z celé České republiky bychom nenašli žádný jiný region, který je s vinařstvím tak silně přirozeně spjat, jako právě Slovácko. Vinné sklípky a vinohrady se nachází bezmála při každé vsi. Zmiňuje i fakt, že během roku zláká návštěvníky na Moravu nejedna akce s odkazem k vínu. Nejhojněji hlavně

⁸ JEŘÁBEK, Richard, Václav FROLEC a Dušan HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské Nakladatelství, 1962.

⁹ BARTONĚK, Antonín, Bohuslav BENEŠ, Wolfgang MÜLLER-FUNK a Friedrich POLLEROS, ed. *Waldviertel, Weinviertel, Jižní Morava: průvodce krajem a jeho kulturou*. Břeclav: Moraviapress, 1999, s. 279. ISBN 80-86181-15-4.

¹⁰ LAŠTŮVKOVÁ, Hana. *Cestovní ruch na jižní Moravě – Folklor a tradice*, Brno, Masarykova univerzita (bakalářská práce) 2010, s. 19.

v období vinobraní. V České republice nemá Morava v exportu vína konkurenci. Vedle vinohradnictví se však může pyšnit také hojností ovocných stromů. Typické jsou především meruňky a broskve. Rozvoji ovocnářství a vinařství se věnovali už kdysi hospodářské spolky a daly za vznik i prvním hospodářským školám. Dnes je významná např. lednická Zahradnická fakulta Mendelovy univerzity v Brně, kde se mj. věnují také vinařským oborům.

2.2 Tradice, zvyky, svátky a oslavy

Pro Moravu, a to především tu jižní, jsou folklor a lidové tradice charakteristickou záležitostí. H. Laštůvková vymezuje tyto pojmy takto:

„Tradici rozumíme soubor ustálených zvyklostí, obyčejů zachovávaných pokoleními, názorů a myšlenek přecházejících z generace na generaci. Ustálený, zpravidla zděděný zvyk. Folklor je označení pro projevy lidové kultury, které se zachovávají na určitém území po předcích. Jsou to lidové písničky, zvyky, tance, lidová řemesla, ale také typické oblékání nebo gastronomie.“¹¹

Ve městech si takové zvyklosti připomínají hlavně vinobraními, krojovanými průvody, či historickými slavnostmi. Na dědinách¹² jsou projevy lidových tradic daleko výraznější, samozřejmě jsou každoročně konané hody a dožínky. Vedle nich se tu také více dbá na velikonoční pomlázku¹³, pořádá se fašank¹⁴, vynášení smrti a pálení čarodějnic.

V zimním období lidé na Podluží oslavovali fašankem odchod zimy. Chodilo se dědinou v přestrojení za čerty, Židy, medvědy, koně apod. Součástí byly i hry a večer taneční zábava. K tomu patřilo též neodmyslitelné vynášení smrti v podobě hadrové figurky Morany, vycpané hadry a slámou. Lidé ji se zpěvem v průvodu odvedli z dědiny k řece a tam ji hodili do vody. Symbolicky se tak rozloučili se zimou. Fašank nemá danou

¹¹ LAŠTŮVKOVÁ, Hana. *Cestovní ruch na jižní Moravě – Folklor a tradice*, Brno, Masarykova univerzita (bakalářská práce) 2010, s. 19.

¹² Moravský výraz pro vesnici.

¹³ Dále také *mrskut*, *mrškačka*, *šlaháčka*, *šmerkus*.

¹⁴ Dále také *masopust*, či *ostatky*.

přesnou dobu konání, většinou se jedná o leden či únor, ale dané je, že nezačne dříve než po ukončení Vánoc.

Obr. 3: fašank v obci Bulhary

Obr. 4: fašank v Břeclavi – Poštorné

S příchodem jara se pojí další svátek-Velikonoce. Jejich tradicí je samozřejmě celorepublikové zdobení vajíček. Ale dle mého názoru je jejich oslavování na Moravě daleko více tradiční než ve zbytku republiky, i co se týče výzdoby domů či obce. Na Podluží se užívaly ornamenty na kraslice jak geometrické, tak i postupně více realistické a konkrétní, např. rostlinné. Kresba byla lineární a bohatě prostoupená motivy, které jsou pro Podluží charakteristické. Takové motivy můžeme vidět i na výšivkách, na oděvu, na pomalovaných fasádách apod. Opakovaly se často prvky závitnice, vlnovky, řetízku, meandru, květu karafiátu či tulipánu, hrozu, trojlístku, aj. Hlavní motiv byl většinou umístěn do prostředního pásu kraslice a na koncích byl jen jednoduchý motivek květů, šesticípé nebo osmicípé hvězdy. Ornamenty se používaly i v technice nanesení vosku. Fungovalo to jako technika rezervová. Vejce se namočilo do barvy a po oschnutí se vosk za tepla setřel. Voskem vykryté ornamenty zůstaly neobarvené.¹⁵ Dnes se voskem spíše zdobí již obarvené vajíčko. Vejce bylo možné zdobit i novější technikou leptání pomocí šťávy z kysaného zelí, takovým se pak říkalo “zeláky“. Oblíbené bylo také vyškrabávání barvy z povrchu vejce špendlíkem, či hrotem nože. Takové techniky používají ženy v některých domácnostech dodnes.

Dříve se hojně věřilo, že zemědělské obřady jsou důležité pro dobrou úrodu příštího roku. Na Podluží byly zemědělské práce prvotní pracovní náplní většiny lidí. Obzvláště pak vinohradnictví, které bylo celoroční nelehkou záležitostí. K tomu se pojí následující tradice zvaná “zarážání hory“, která se udržela dodnes. Konala se v době, kdy réva akorát dozrávala. Za přítomnosti obecnstva, převážně vinařů, se na nejvyšších místech ve vinohradu zarazily do země vysoké tyče ozdobené kvítím. Po tomto zaražení neměl do

¹⁵ JEŘÁBEK, Richard, Václav FROLEC a Dušan HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské Nakladatelství, 1962.

vinohradu nikdo dovolený přístup. “Do vinohradu ani krok.“ Až byla hora opět otevřena, mohl teprve začít sběr révy.

A tak, jako se sběr vína oslavoval vinobraním, konec zemědělské sezóny a žní se slavil dožínkami. Při té příležitosti se hospodáři daroval pletený věnec z obilí a polních květin. Po celou dobu konání dožínek nechybělo bohaté pohoštění, zábava a opět večerní tancovačka. Dnes se na mnoha místech dožínky prolínají s hody. Lidé se často oblékají do slavnostních krojů a někde si dokonce k dožínkám staví máju.

Hody jsou samy o sobě obklopeny spoustou lidových zvyků. Obvykle jsou spjaty se jmény svatých, jimž byl zasvěcen kostel té které obce, tudíž se konají v tom období, kdy jméno jejich svatého slaví svátek. Probíhat můžou od léta až do počátku adventu. Setkáme se tak s hody Kateřinskými, Václavskými, Jánskými, Michalskými, Martinskými apod. V jejich průběhu se konají zábavy a hry, tančí se a zpívají lidové písně. Místní rodiny na takové akce sezvou své příbuzné a návštěvy. Hojně se vychystává pohoštění, pečou se hodové koláče, buchty a nesmí chybět ani dobré víno, či pálenka. V den hodového průvodu je připraveno jídlo a pití také pro místní krojovanou chasu¹⁶, která je středem celých oslav. Každému stárkovi nesmí chybět opentlená máznice,¹⁷ ze které si cestou popíjí, tzv. se říká, že si z ní zavdává. Chasa před zábavou vyzdobí kulturní dům, kostel a postará se, aby na každém konci dědiny bylo oznámení, že u nich probíhají hody. Nejčastějším způsobem jsou vzkazy s obdobím konání a ozdobení cedule barevnými fáborkami. (viz obr. 5) Hody v každé dědině povoluje sám starosta, za kterým musí krojovaná chasa na začátku hodového průvodu dojít a říct si mu o „hodové právo“. Oslavy jsou symbolicky zahájené a teprve poté se může pokračovat dál. Slušností je v první řadě navštívit domy hlavní stárky a hlavního stárka. Na Podluží jsou hody pro každou dědinu tou největší oslavou, proto je tu kladen takový důraz i na stavění máje. Chlapi pokácí vysokou úzkou jedli, borovici, nebo smrk, zbaví ho kůry a odtáhnou jej do dědiny na náves. Tam dívky na kmen pod jeho vrchol zavěsí upletený věnec a ozdobí ho barevnými pentlemi. (viz obr. 6) Kromě té velké obecní, má na Podluží navíc každá zavádějící stárka zaraženou malou májku před svým domem. Máje se pak staví pomocí jeřábu, nebo ještě tradičním způsobem za podpory kůlů. Tomuto procesu obvykle přihlíží většina místních i přespolní, pak se tancuje a zpívá tzv. pod „májů“. Většinou hraje živá

¹⁶ Skupina lidí, která vede organizaci hodů. Dívčák se říká stárky a chlapcům stárči. Podnikají krojovaný průvod svou dědinou a večer provádí návštěvníky hodovou zábavou. V jejich čele stojí hlavní stárka a hlavní stárek, kteří jsou jedni z párů.

¹⁷ skleněná buclatá půllitrová láhev s vínem

muzika, což potvrzuje, že své vlastní kapely tu má téměř každá obec. Jelikož je tento proces považován za součást hodových slavností, které obvykle trvají od pátku celý víkend, chodí a tančí tu už i krojovaná chasa. Jak tu, tak i na zábavě se reprezentují typické moravské tance. Muži si tu především potrpí na verbuňk a hošije, nebo párové tance vrtěnou, moravskou polku, trc polku, špacírpolku a vyhazovaný valčík. (viz obr. 7) Před tancem stárek nikdy neopomene vyzvat muziku zvoláním: „Muziko!“, „Hošije!“, „Hoš, kolečko!“, či „Hošije, chuapci,“ a po celou dobu ji všichni doprovází hlasitým jucháním.

Obr. 5: hodová cedule

Obr. 6: máj v Krumvíři

Obr. 7: tancování pod májů

Na Podluží převládá oblíbenost v cimbálové a dechové muzice. Vedle romantických písniček se často zpívají i rekrutské zpěvy. Rekruti poměrně dost ovlivnili nejen hudbu, ale také vzhled krojů-viz níže v kapitole kroje. Dle mého názoru snad není Moravák, co by neuměl zpívat, alespoň myslím, že dříve to tak platilo. Především muži jsou obdařeni silnými zpěvnými hlasy. Na lidové písni je Podluží obzvláště bohaté. Oblíbené jsou písničky žalostné, oplakávající ztrátu– Měla sem milého, o lásce a svatbě – Keď sa mamko vydám, o Moravě – Morava krásná zem a o tamní krajině – Ty kelčanské vinohrady. Pro mužácké sbory typické písni o odvodu na vojnu, které kdysi zněli dědinami, když chlapi rukovali – Břeclavská kasárna. Charakteristické pro moravské dechové soubory je, že se většinou jmenují podle obcí, kde vznikly. Např. Mistršínanka z Mistršína, Dubňanka z Dubňan, Lanžhotčanka z Lanžhota, Stříbrňanka ze Stříbrnic, Šardičanka ze Šardic, Dambořanka z Dambořic apod. V rámci udržení folkloru jsou na různých dědinách též zakládány a provozovány folklorní a zpěvácké spolky. Mohu zmínit například již několikaletý národopisný soubor Hrozének z Bulhar, který původně vznikl jako dětský hudební a taneční spolek. Později se k němu připojil i ženský sbor a dětská cimbálová muzika. Děti se zde učí podlužáckým tancům, hře na takové nástroje, které jsou pro tuto kulturu typické, a také podlužáckým písním a říkankám. Vedle toho se tento

soubor účastní mnoha kulturních akcí a sám pořádá tradiční lidové slavnosti, jako jsou právě hody, fašank, hodové košty vín, vánoční besedy i plesy. Taková tradiční bulharecká slavnost je dětský krojovaný ples, kde se stále dalším generacím připomíná “bulharecký valčíček“, vrtěná, moravská beseda či verbování. Celý tento soubor vznikl především pod záminkou nenechat zapomenout, udržovat a stále rozvíjet lidové tradice a zvyky Podluží.

Další z významných podlužáckých obcí jsou také Tvrdonice, kde se dodnes konají slavnosti s názvem Podluží v písni a tanci, a to již od roku 1956. Součástí programu jsou soutěže tanečníků, hudebníků a zpěváků. Tyto slavnosti vznikly po vzoru Folklorního festivalu ve Strážnici.

Tvrdonice jsou též proslulé lidovou architekturou, kde dominují zdobená žudra.¹⁸ Na lidovou výstavbu bychom narazili např. i v Lanžhotu aj. Žudra i fasádu těchto domů zdobí ručně vytvářené ornamenty, jako jsou stylizované květy, detaily vinné révy a různých plodin. Je to zasloužila práce šikovných maléřeček, které se této ruční práci věnují celý život. (viz obr. 8 a 9) Dominuje zde především žlutá, červená, zelená a modrá barva. Taková barevnost přispívá k líbeznosti zdejší architektury a dodává jí ten charakteristický slovácký vzhled. Jedním z dalších typů barevného zdobení domů je tzv. líčení. Dříve bylo téměř samozřejmostí, že byl olíčen každý dům. Dnes už se s tím setkáme jen zřídka. Na tuto práci se zase specializovaly ženy zvané líčařky. Výzdoba se týkala stěn i žuder, ale také spodních okrajů domu, rohů a míst pod okapy. Šlo o plošné vymalování zmíněných částí stavby v různých barevných kombinacích, s tím že zbarvení žuder muselo odpovídat barevnému tónu celého domu. Líčení se minimálně jednou ročně muselo opakovat. Babička mi vyprávěla, že u nich se muselo líčit především před hody a Velikonocemi. Říká se tomu také bílení, ovšem tady si nesmíme splést malování na bílo, zde se totiž bílilo hlavně barevně. Do bílení se tedy zapojila celá rodina a její maminka na vše přísně dohlížela. Dalším zajímavým způsobem zdobení bylo malování jednoduchých geometrických ornamentů prsty v mokré omítce. I zde se užívali stejné motivy jako na kraslicích, dřevořezbě, výšivkách či ke zdobení nedělních dusaných podlah¹⁹ a mýdlem pokreslených okenních tabulek.

Za zmínku stojí také popis, jak jsou jihomoravské stavby na dědinách uspořádány. Je to téměř ojedinělá lokalita, kde se setkáme s typickou pravidelnou zástavbou domů, utvářející souvislou uliční řadu podél obou stran hlavní cesty. Jednotlivá stavení jsou čely

¹⁸ Klenutý přístavek při vchodu do domu, užívaný na stavbách na Slovácku. Dále také *výstupek*, či *žebráčňa*.

¹⁹ Podlaha vysypaná jemným žlutým pískem, do které se nádobkou s dírkou ve dně malovalo vodou.

spojena k sobě a vpředu k silnici ční jejich vstupní žudra. Dvory a ostatní hospodářské trakty pokračují vždy za domem směrem dozadu.

Obr. 8: maléřka z Lanžhota

Obr. 9: malované žudro z Podluží

2.3 Nářečí

Podluží obecně spadá do nářeční skupiny východomoravské, která je shodná i pro Hanácké Slovácko.²⁰ Přesto se i v samotném subregionu Podluží mluví v každé části jinak. Má na to vliv stěhování, osidlování apod. Nezasvěcený člověk by nejspíš ale nepoznal rozdíl. Vzhledem k lokalitě je pochopitelné, že nemá daleko od slovenštiny. Obecně vzato se zdejší nářečí vyvíjelo až od poloviny 19. století.²¹

Např. Mikulov byl tehdy zcela poněmčen. Takovéto oblasti se pojily k Dolnímu Rakousku. A tak se tu vytvořila hranice germánsko-slovanských jazyků. K tomu nemálo přispěla i druhá světová válka. Jedním z cílů okupantů bylo zgermanizovat celou naši oblast. V rámci toho byly zrušeny české nápisy, uzavřeny české školy, rozpuštěny české kulturní a sportovní organizace a užívala se pouze němčina, jakožto úřední jazyk. Postupem času se však začal sjednocovat, dnes se mluví slovanským nářečím se spoustou přejetých slov z němčiny.

Málokdo by neznal německé výrazy Frajír – Freier, štráf (pokuta)- Strafe (trest), putra – Butter (máslu), zeštelovat – zusammenstellen (seřídít), fangla – Pfannerl (zednická lžíce), pracovní ponk – Bank, vercajk – Verzeug apod.

Pro moravskoslovenská nářečí obecně platí změna *ej* na *aj* (vajca, daj), *e* na *a* (ležat, leťal, sa, sadnúť, rúža, svíca) a *i/i* na *u/ú* (klúč, cuzí, majú, dajú, našu). V některých slovech se uplatňují krátké samohlásky (hnat, vrana, jama). V názvech obcí se mění *i* na *á* (v Tvrdonicách, v Bílovicách). Lze slyšet též změnu *sh* na *zh* (zhodit, zhon) a koncovka

²⁰ ČAPKA, František. *Morava*. Praha: Libri, 2003. Stručná historie států, sv. 15. ISBN 8072771868.

²¹ BARTONĚK, Antonín, Bohuslav BENEŠ, Wolfgang MÜLLER-FUNK a Friedrich POLLEROS, ed. *Waldviertel, Weinviertel, Jižní Morava: průvodce krajem a jeho kulturou*. Břeclav: Moraviapress, 1999. s. 279. ISBN 80-86181-15-4.

slova na *om* (chlapom, dubom). Moraváci nikdy nevyslovují na začátku slov na *o* typicky české *v* (okno/vokno, ono/vono). Pro Podluží je charakteristická výslovnost: mohél, nésel, oni prosá, vozá, nosá.²² Břeclavští ale výjimečně prosijú, vozijú a nosijú. Nepoužívají se koncovky *ej*, mluví se výhradně spisovně (pěknej – pěkný) a namísto *ou* se vždy vyslovuje *ú* (můdrý, hlůpý, kňúrat, pobůchaný, můka, dlůhý). Čím blíže se budeme pohybovat k Lanžhotu, tam bude např. *dlouhý* vyslovováno jako *dúhý*. Obdobně v jiných slovech je slabika *la* nahrazena *ua* (chuapci, byua, učíua). Zatímco v Kosticích by *sceli*, sousední Tvrdoničáci by *chceli* (chtěli). Podlužáci používají i nesprávné skloňování ženského rodu, např. jdu do *škole*, su po *školi* a byly jsme v *Břeclavě*, nikoli v *Břeclavi*. V Hlohovci vlivem Charvátů *říkajů* místo *říkají*. Nesmím zapomenout zmínit typické *tož*, *šak* (však), *bárco/bárkde/bárkdy* (cokoliv, kdekoliv), *hen* (tam) a další přirozeně používaná slova např.– *ideš důle*, na *hůře* (na půdě), v *týdňu*, *zakasat/zagajdat* (upravit), *kacabaja* (vesta) a mnoho dalších. U některých zájmen je upravena artikulace: *toho*, *tomu*, na *tom* jako *teho*, *temu*, na *tem*; chyt' *ji*, na *ní*, na *něho* tu řeknou chyt' *ju*, na *ňu*, *naň* ho; já *jsem* ty *jsi*, oni *jsou* – já *su*, ty *si* (téměř se nepoužívá „seš“), oni *sů*. Tato výslovnost láká mluvit mnohem plynuleji, takže slyšíme sled plynule navazujících slov bez slyšitelných pauz: Už i – Užaj, I to – Ajto, Tak at' – Tagat', Kam jdeš – Kamideš, Už jdu – Užidu apod.

2.4 Kroje Podluží

Pojem *kroj* chápeme jako oděv typický a charakteristický pro mnohé národopisné, ale kupříkladu i profesní skupiny. Vyvíjel se anonymně, postupem času procházel mnohými změnami.²³ V mnoha obcích se kroje od sebe různými detaily liší. Rozdílly se odvíjí i podle toho, jak je daná dědina bohatá, či jakou má historii. Některé obce jsou ovlivněny přítomností chorvatské menšiny, jinak se kroje vyvíjeli v severním Podluží a jinak v jižním. V následujícím textu budu rozebírat především hlavní znaky těchto krojů, protože rozlišných detailů pro každou obec je opravdu mnoho.

²² http://kcj13.upol.cz/zshml/dialektologie_prednaska.pdf [citováno k 27.2.2020]

²³ BROUČEK, Stanislav a RICHARD JERÁBEK, ed. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.

2.4.1 Historický vývoj

Prvotní součásti slováckých krojů, se obecně vytvářely během 17. a 18. století.²⁴ Doušek R. a Drápala D.²⁵ tuto informaci potvrzují. Uvádí, že z dřívějších staletí bychom záznamy o jejich vzhledu nenalezli. Co se týče postupných proměn krojů na Podluží, dostavily se už v 19. století. Lidé začali nahrazovat některé tradiční krojové doplňky za konfekční, někteří kroj dokonce úplně odložili. U mužů přišla tato proměna dříve jak u žen, za což mohla hlavně potřeba přizpůsobit se pracovním podmínkám v zaměstnání a také následné dojíždění za prací do měst, kam byl kroj nevhodný a nepraktický. Venkovské obyvatelstvo si kroj pro každodenní potřebu udrželo mnohem déle než ve městech. Nejméně kroj omezoval ženy při práci v domácnosti. Zde mluvíme samozřejmě o kroji, nikoliv slavnostním a honosným, ale jednoduchém domácím a prostém. V jeho případě byla na prvním místě přijatelná pořizovací cena a dlouhá životnost. Než se rozmohl textilní průmysl, šily si ho venkovské ženy samy doma. Dnes se ještě na Moravě zřídka setkáme s nejstarší generací, převážně tedy žen, které takový prostý kroj se zástěrou a jupkou nosí jako běžný oděv. Jinak tyto součásti dnes tvoří i sváteční kroj starších vdaných žen, jen má sukně s jupkou stejné zbarvení. Oproti všednímu kroji byl slavnostní kroj výrazně zdobenější a honosnější. Límce se vyšívaly barevně a ty nejslavnostnější dokonce černě. Sváteční zástěra byla hedvábná a jednobarevná s krajkou. Změnil se také vzhled vestičky, která se původně šněrovala. Když ubylo po válce potřebného materiálu, začaly se šátky malovat ručně. Později se na kroji projevil vliv nových trendů. Respektive šlo o nové materiály, továrně zpracovávané, s jinými vzory a barvami, nové výšivky a lépe dostupný větší výběr zdobných doplňků. Materiál, ze kterého zprvu zpracovávali košile, bylo konopné nebo lněné plátno, ale během 19. století ho začali nahrazovat bavlněnými materiály. V minulosti se kroje drobně lišily od vesnice k vesnici. Jiné výšivky, jiné mašle, jiné lemování apod. V dnešní době se kroje na slavnosti půjčují a promíchali se také díky sňatkům a přejímáním různých prvků.

Kroj se přizpůsobuje potřebám, počasí i věku. V zimě se k němu přidávají teplejší součásti. Starší lidé nosí jiné prvky, než lidé mladí a svobodní. Liší se také kroj svatební.

²⁴ ZEMEK, Metoděj, *Jižní Morava: krajina, historie, umělecké památky*. Praha: Orbis, 1977.

²⁵ DOUŠEK, Roman a Daniel DRÁPALA, ed. *Časové a prostorové souvislosti tradiční lidové kultury na Moravě*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav evropské etnologie, 2015, s. 178. ISBN 978-80-210-8085-0.

2.4.2 Mužský kroj

Vzhled mužského kroje z Podluží je připodobňován k vojenské husarské uniformě. Hlavu mužů dnes běžně pokrývá malý černý klobouk guláč či húšeňák²⁶. (viz obr. 10) Je nízký, kulatý, opentlený a doplněný tzv. kosárkem/kosírkem²⁷ a voničkou. Na svatbě mívá ženich svůj guláč nadmíru ozdobený, čímž se má odlišovat od ostatních svatebčanů. Ještě v 19. století se nosíval u ženatých mužů hrotek, což byl vyšší klobouk ozdobený širokou stuhou (portou). Na svatbu se porta navlékala stříbrná nebo zlatá.²⁸ Dnes už se běžně nepoužívá. Dnes mají ženatí muži húšeňák, ale méně zdobený šmuky jak mladí.

Mužská molová²⁹ košile (viz obr. 11) má typické široké rukávy, které jsou dole zcela otevřené, velmi bohatě vyzdobené výšivkou a opatřeny paličkovanou krajkou. Na rozdíl např. od dolňáckých krojů se nevyznačují žádným nabíráním, ani stahující zápeštní manžetou, jsou jen volně spuštěné po ruku dolů. Rukávová výšivka (viz obr. 12) je podobná výšivkám na ženských zástěrách a bývá uspořádána do pásů pod sebou. V průkrčníku se košile zapíná na ozdobný špendlík, většinou si muži ještě okolo krku ovazují červený šátek a zepředu v úvazku jej doplní bílou úzkou mašlí se stuhami spuštěnými až k rozkroku. (viz obr. 11)

Obr. 10: guláč

Obr. 11: mužská košela

Obr. 12: rukávová výšivka

Další součástí slavnostního kroje je lajbl neboli kordula,³⁰ která se obléká na košili. Bývá obvykle z barevného hedvábí. Na Podluží se nosí kordulky velmi krátké, sahají sotva do půli zad a zepředu se do široka rozevírají. (viz obr. 13) Levou stranu ji zdobí dvě dlouhé, až po kolena spadající, široké stuhy. (viz obr. 14) Tyto kordule jsou bohatě

²⁶ Húšeňák je nižší, guláč se spíše používá na jižním Podluží.

²⁷ Jeřábí péro zdobící mužský podlužácký klobouk.

²⁸ JEŘÁBEK, Richard, Václav FROLEC a Dušan HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské Nakladatelství, 1962.

²⁹ Ušita z organtýnu-molu.

³⁰ Zdobně vyšívaná mužská, či ženská vestička.

vyzdobené výšivkami okolo kapes, zapínání a límce. Barevných variant je víc. Na severním Podluží převažuje červená a na jihu zelená. Hlavní stárek na hodech nosí ke korduli připnutou vonici (viz obr. 15) a kokardu³¹ a jeho guláč je daleko více ozdobený.

Obr. 13: mužská kordula

Obr. 14: stuhy na korduli

Obr. 15: vonička

K obřadnímu kroji býval užíván ještě červený soukenný kabátec. Starší hospodáři nosívali kdysi při práci kratší látkové kabátky se stojatým límcem a okolo pasu si uvazovali úzké modré zástěry. V zimě muži používají také bílé kožichy s barevnou výšivkou a místo guláčů teplé beranice, nebo jim v chladnějším počasí postačí jen kratší kabátek, který obvykle bývá na klopě vyšívaný, tzv. kabaňa.³²

Na Podluží se muži mohou pyšnit upnutými červenými soukennými nohavicemi s výrazně bohatým šňůrováním³³ a vyšíváním na stehnech i po bokách, zvané červenice – v Lanžhotu tzv. *fijauky*. (viz obr. 16) Charakteristické se pro tuto oblast staly až ve druhé polovině 19. stol.³⁴ S červeným kalhotami se setkáme např. i na Hané, ale oproti podlužáckým červenicím jsou daleko tmavší a méně zářivé. Tradičně bývají mužské nohavice na Dolňácku, Hanáckém Slovácku, či např. Valašsku černé, hnědé, tmavě modré, či světle žluté. A to je jedna z věcí, která, podle mého názoru, dodává Podlužáckému kroji na originalitě. Chlapci díky zářivé červené barvě a nádherné zdobnosti nohavic vyniknou a nejsou tak zastíněni krásou ženských krojů. Šňůrování se vyrábělo původně podomácku splétáním šňůr např. z hedvábí. Později je nahradily šňůry strojově vyráběné. Na Podluží dominovala v šňůrování modrá barva, kterou pak

³¹ květ kruhového tvaru připojený ke korduli.

³² Dostupné na stránkách obce Prušánky. [citováno k 28.2.2020]

³³ Též *čifrováním*.

³⁴ JEŘÁBEK, Richard, Václav FROLEC a Dušan HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské Nakladatelství, 1962.

doplňovaly užší šňůrky a různobarevné výšivky. Vytvářeli objemné obrazce s hlavním motivem srdce. Ženatí muži ještě v 19. století oblékali žluté jelenicové kalhoty a svobodní červenofialové. V roce 1870 se však místo nich nosily už po celém Podluží červenice.³⁵ Dnes ženáci nosí nohavice tmavé tzv. černice, také zdobené šňůrováním.

Chlapeckou obuví jsou vysoké černé kožené čizmy, na nichž až k nártu vlají dlouhé fialové střapce. (viz obr. 17) V Kosticích říkají takovým botkám střapčáky. Obvykle mívají nízký podpatek a zlaté okování, vyjma např. Ladné, kde podkovičky na podpatku muži nenosí. I výšivku zde mají neobvykle trojúhelníkově geometrickou. Boty na severním Podluží bývají hladké, bez výšivky a bez střapců. Čizmy ženatých mužů nemají střapce jen bambulky. (viz obr. 18)

Obr. 16: červenice

obr. 17: chlapecké čizmy

obr. 18: mužácké čizmy

2.4.3 Ženský kroj

Pro ženský kroj jsou typické velké nabírané rukávy na košilích, několik škrobených spodničiek a na nich barevná sukně. Zepředu se uvazuje buď čistě bílá nebo barevná vyšívaná zástěra a na nohou vysoké černé boty. Dětský kroj je v dnešní době jen zmenšeninou slavnostních dospěláckých krojů. (viz obr. 19 a 20)

Literatura již z první poloviny 19. století uvádí, že na Břeclavsku ženy při svatbách nosily na hlavě stejný typ šatky³⁶ jako býval na Hané.³⁷ Ta se na hlavě uvázala jako široká stuha v týle a vytvářela svými splihlými cípy dvě křídla. Pod šatku se na hlavu obvykle usazovala papírová podložka, jako výztuha. Vzhledově tak vytvořila po bokách dva

³⁵ JEŘÁBEK, Richard, Václav FROLEC a Dušan HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské Nakladatelství, 1962.

³⁶ Pás plátna, široký cca 20-30cm, delší jak 2m. Oba konce se vyzdobují mnohobarevnou výšivkou rostlinných motivů a krajkami.

³⁷ DOUŠEK, Roman a Daniel DRÁPALA, ed. *Časové a prostorové souvislosti tradiční lidové kultury na Moravě*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav evropské etnologie, 2015, s. 43 a 45. ISBN 978-80-210-8085-0.

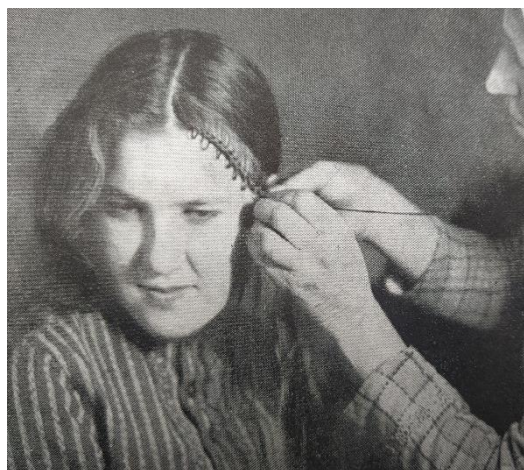
vystouplé rožky. Tento princip vyztužení se užívá i dnes. V okolí Lanžhotu se těmto čepcům říká kachle, v Břeclavi kokeš, jinde rožky. K ozdobě hlavy svobodných dívek patří splétání vlasů do tenkých cůpků, kterými se poté omotává čelo. Takovému česání se říká *na zahrádku*. (viz obr. 21) Je to vyloženě podlužácká speciální úprava vlasů. Dříve bylo takové česání samozřejmostí, dnes dívky používají jednodušší a pohodlnější způsob úprav. Na vlastní sepnuté vlasy si nad čelo připevňují již vytvořenou zahrádku z umělých vlasů. (viz obr. 22) Na ni si nasadí kornoutový tvrdý čepec potažený červenou látkou, ovázaný širokou stuhou. Ta vlaje od čepce po celé délce zad a na vrcholu hlavy se z ní vytvarují slzičky. (viz obr. 22) Vdané ženy mají úpravu hlavy jednodušší. Ty, které mají delší vlasy si je svazují v copu vzadu do drdolu a přes ně nosí barevně vyšívány šátek. Ženy, které mají vlasy krátké je nijak neupravují, pouze je zakryjí zmíněným šátkem. Např. v obci Ladná nosí místo vytvořených slziček na kokeši tři páry malovaných mašlí. (viz obr. 23) Každý pár má jinou barvu i jinou malbu, což má symbolizovat také bohatství obce.

Obr. 19: chlapec v kroji

obr. 20: děvčátko v kroji

obr. 21: česání vlasů na zahrádku

Dívčin krk zdobí krátký krejzlík³⁸ a uvázané ručně pomalované mašle. Výjimkou jsou děvčata z Lanžhotu, která krejzl nenosí, zato však mívají spodní plátěnou košelu s krátkým rukávem. Košili se na mnoha místech říká různě. Košula, rubacha, rubáč, ale především rukávce. Dříve se taková košile skládala ze dvou samostatných dílců. První byl spodní a sahal pouze pod dívčina prsa. Na něj se pak nasadil druhý z jemnějšího materiálu, jehož součástí byly právě rukávce. Dodnes se nosí velké naškrobené rukávy

³⁸ Krátký límeček zvlášť přivazovaný okolo krku.

tvůřící balonový objem. Vespod se svazují do manžety a k nim se připojují tacle.³⁹ Jen způsob oblékání košile se zjednodušil. Dnes dívce stačí spodní tílko nebo košilka a na něj si navléká košulu. Sváže rukávce a nasadí naškrobené tacle. (viz obr. 24)

Obr. 22: rožky⁴⁰

Obr. 23: kokeš⁴¹

obr. 24: rukávce a tacle

Na rukávce se do pasu navléká několik vrstev kasaníc⁴² a na závěr přes ně barevná sukně. Kasanice dole lemuje plátěná krajka a bývá jich obvykle tak sedm. (viz obr. 25) V Lanžhotu jich dívky navlékají až devět a jejich dolní kraj je na každé vrstvě zarovnaný do stejné délky. Jiný princip používají v Ladné, kde každé vrchní spodničky přibude vždy 5 cm na délce, čímž se přes sebe překrývají a dosáhnou tak i jiného výsledného tvaru siluety. Vrchní sukně je široká, v pase našasená a kousek od dolního kraje ji po obvodu zdobí vytvořené sámkování. Dříve se oblékaly jiným způsobem tzv. šorce, což jsou samostatné nespojené vrapované plátěné suknice, které se nasazovaly střídavě zepředu, zezadu přes sebe, a nakonec se přes ně z přední strany převázala zástěra. Ještě před 1. světovou válkou se na Podluží nosily sukně až nad kotníky, teprve se změnou názorů společnosti se sukně zkracovali a přidávalo se na počtu kasaníc. Když se chtělo dosáhnout požadované linie, také se přidal počet spodniček. A právě díky tomu se кроj stává těžkým a nepraktickým. Hedvábné vrchní sukně mají obvykle pastelové barvy. V Lanžhotu se kdysi nosívala sytě žlutá sukně olemovaná vespodu černými sametovými pásy. Sloužila hlavně na důležité obřady, pohřby svobodných či svatby. Tento obřadní lanžhotský кроj ještě doplňovala černá výšivka na obojku a taclích. (viz obr. 26) V Hruškách bývalo zvykem obléct si jako nevěsta růžovou sukni *tibétku* a hlavu si ozdobit rozmarýnovým či

³⁹ Vyšívaný lemovaný pás.

⁴⁰ Rožky jsou vzadu zakončené do špice.

⁴¹ Kokeš je v zadní části zploštěn a opatřen stužkově vytvořenou květinou.

⁴² Dále také *bílenice* či *trčanice*. Bílé naškrobené sukně spodničky.

myrtovým věnečkem. Na barevnou sukni patří vždy zepředu vyšívaný bílý fěrtoch⁴³, olemovaný paličkovanou krajkou. V pase se všechny navrstvené sukně opticky zahladí převázáním pintou⁴⁴ a všechny vrstvy urovnají a uhladí.

Obr. 25: kasanice a pastelové vrchní sukně

Obr. 26: oblékání kasanic

Obr. 27: lanžhotský kroj

Na rukávce se nasazuje lajbl neboli kordulka (viz mužský kroj). Jejich barva a výšivky se opět kus od kusu liší. Bývají nejčastěji mnohobarevné – červené, zelené, modré, růžové apod. V Hruškách se např. nosívá lajbl modře lemovaný.

Do vysokých čizem si oblékají většinou černé silonové punčochy. Od nártu nahoru jsou čizmy skládané do příčných varhánků. Spodní část mají vyšívanou a podpatky jim doplňují zlaté podkovy. (viz obr. 28)

Starší ženy nosí obvykle tmavou sukni, plátěnou zástěru, a soukenný kabátek jupku. Do nepříznivého počasí si přehazují ramena vlnákem, který vytěsnil z módy dříve používaný kožich. Slavnostním krojem pro ženy vdané jsou tzv. šaty. Skládají se z jupky a sukně stejné barvy. (viz obr. 29) Kabátek je zepředu zapínaný na patentky a doplňuje ho široká černá, bílá, či béžová krajka. Sukně nosí ženy delší než děvčata a oblékají i méně kasanic. Čizmy nosí obecně všechny ženy, ale pro ty starší jsou na menším podpatku. Ženy nejstarší generace oblékají zástěru brokátovou, nebo krajkovou a na hlavu si uvazují ručně malovaný bílý šátek. (viz obr. 30) Jen v zimě se nosí i šátek černý.

Obr. 28: dámské čizmy

Obr. 29: sezdaný pár v kroji

Obr. 30: malované šátky nejstarších žen

⁴³ Zástěra uvazovaná v pase na sukni.

⁴⁴ Široká ručně malovaná stuha.

3 Národopisná oblast Hanácké Slovácko

3.1 Lokalita a zdejší hospodářství

Sousední oblastí severně od Podluží je Hanácké Slovácko. Jeho název je odvozen z území přecházejícího od Moravského Slovácka k Hané. Je mnoho spekulací, kam se zdejší lid vlastně řadí. Zatímco bývali místní lidé ze strany moravských Slováků označováni za Hanáky, ti praví Hanáci je považovali za Slováky. V některých obcích dochází k úplnému rozporu, kdy se používá kroj hanáckého typu, přesto se hovoří plyně slováckým dialektem. Zde, daleko více jako na Podluží platí, že každá obec má svůj „mrav“. Hanácké Slovácko se nedá konkrétně vymezit a některé jižně položené vesničky by mnozí ještě považovali za součást Podluží. Pokusme se tedy stručně porovnat různá odvětví mezi Moravským Slováckem–Podlužím a Hanáckým Slováckem. Především se tedy zaměřím na jeho jižní část, neboť ta severní je nadmíru rozmanitá.

Počínaje vymezením lokality, bývá ohraničováno Podivínem, Velkými Bílovicemi, Novým a Starým Poddvorovem, Čejkovicemi, Kobylím, Krumvíř, Ždánicemi, Stavěšicemi, Věteřovem, Bohuslavicemi, Čejčí a tokem Kyjovky. Většími městy jsou tu Klobouky u Brna, Velké Pavlovice a Hustopeče.

Pojem hanácké Slovácko se vžil relativně nedávno. Připisují ho za výplod krajovým spisovatelům a vlastivědcům. Hanáčtí Slováci se sami mezi sebou rozdělovali na ty, co tíhnou k Hané a na ty, co ke Slovácku. Podle toho se ubíral jejich kulturní životní směr i mluva.⁴⁵ V porovnání s Podlužím, co se týče hospodářství, není nijak velký rozdíl. Vinohradnictví je na Podluží rozšířené více a čím severněji se budeme pohybovat, tím bude vinohradů ubývat.

3.2 Tradice, zvyky, svátky a oslavy

Stejně tak i zde se oslavuje konec zemědělské sezóny dožínkami, jen je nazývají buď „dožatá“ či „haldamáš“. I pro místní obce jsou nejhonosnější oslavou každý rok hody. Předchází jim opět stavění máje, kolem ní pak bujaré veselí a po tři dny hodové

⁴⁵ BROUČEK, Stanislav a Richard JERÁBEK, ed. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.

slavení. Ondříšková A. popisuje ve své práci májku jako „*tři kmeny mladých stromků, které jsou k sobě spojovány železnými obručemi*“.⁴⁶

Samozřejmě nechybí hudební doprovod a tance, které se od Podluží nijak výrazně neliší. Především se oblíbeným nástrojem stal cimbál, a tak i celé cimbálové muziky. Tančí se tu moravská skočná, která nemá daleko od hošijí, verbuňk i z Podluží převzatá vrtěná. Typicky hánákoslovácký tanec je zavádka. Začíná ji tančit sám stárek s vínem v ruce, jímž připíjí, obkračuje máji, pak se k němu přidává jeho stárka a postupně i další stárce se svými dívkami.

3.3 Nářečí

Jihovýchodní úsek patří svým nářečím k tzv. dolským.⁴⁷ Při severozápadu bychom už slyšeli hanácký dialekt. Celé hanácké Slovácko se nedá pojmut jako jednotný nářeční celek. Zatímco na Podluží se nesetkáváme s koncovkami ej, v okolí Velkých Pavlovic je můžeme slyšet zcela běžně (starej kohút). V oblasti směřující k Hané se ale můžeme setkat i s výslovností „staré kohót“. Samotný dialekt se mění od obce k obci.

3.4 Kroje Hanáckého Slovácka

3.4.1 Historický vývoj

Kroje bychom si mohli rozdělit na severní ze Ždánicka a Kloboucka, a na jižní z okolí Velkých Pavlovic a Čejkovic. Dřívější podoba tradičního kroje byla postupně ovlivňována městskou módou, rozvíjením tovární výroby, ale také kulturou z Podluží. Vliv samozřejmě měla i blízkost k průmyslovému Brnu. Stejně jako jsou znát stopy vojenské uniformy na mužském kroji z Podluží, sledujeme značný vliv i na zdejších krojích. Především jsou to husarské vesty a dolmany (kabátce) náramně vyzdobené prýmkami a knoflíky. Prýmková výzdoba se zde značně projevuje i na ženském kroji.⁴⁸ Do roku 1830 ještě nosívali ženy i muži modré punčochy a nízké střevíce.⁴⁹ Později začali chlapi nosit koženice s rozparkem a výraznou výšivkou, nebo černé látkové gatě. Na jihu, blíže k Podluží, si tyto nohavice zastrkovali do čížem. Na rekonstruovaném tradičním

⁴⁶ ONDŘÍŠKOVÁ, Anna. *Základní umělecké školy Hanáckého Slovácka jako pokračovatelé lidových tradic*, Brno, Masarykova univerzita (bakalářská práce) 2014, s. 7-9.

⁴⁷ BROUČEK, Stanislav a Richard JERÁBEK, ed. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.

⁴⁸ <http://www.muzeumhustopece.cz/a/2011-rekonstrukcekroje/clanek.php> [citováno k 4.3.2020]

⁴⁹ Viz BROUČEK, Stanislav a Richard JERÁBEK.

kroji z Hustopečské expozice můžeme vidět jelenicové kalhoty s výšivkou na bočních švech, v rozkroku a v linii řemenů a puntu. Jejich bílé košile bývaly též barevně vyšité kolem zápěstí a na ramenou. V práci J. Kučerňáka⁵⁰ jsem se dočetla zajímavost o dřívějším způsobu zhotovování košile. V první polovině 19. století údajně bývalo vzácností na vesnici vlastnit v domácnosti nůžky, proto si většinou zhotovovaly košile jednoduché a rovné, které mohly z látky jen jednoduše natrhat. Černé soukenné kordulky jižního typu mívaly horizontálně posazenou řidší výšivku a vonici zastrčenou do klopy. Kdysi si také okolo krku ovazovali černé šátky, dnes už se však vůbec nepoužívají. Do roku 1850 se nosily mužské flanelové či soukenné lajble (kabáty) v bílé barvě. Stařečci nosívali k obřadním účelům, např. na pohřby, dlouhé kabáty se šosy. Klobouk se nosíval už tehdy podobný jako na Podluží, húseňák s kosírkem a stuhami.

Ženy používaly jako spodní prádlo rubáč ze dvou částí. Kolem let 1870 ho vyměnily za spodní košili s rukávy. Sukně mívaly bílé plátěné s uvázanou modrou zástěrou v pase, kterou přikrášlovala bílá výšivka. Na spodní prádlo si navlékaly jako na Podluží rukávce a okolo krku připínaly krejzl. Aby dosáhly krásného štíhlého vzhledu nenosily více jak jednu spodnici. Dnes se běžně navléká několik vrstev spodnic a nelíší se příliš od naducaných sukni děvčic z Podluží. Ke zdobení fěrtochů rádi používali techniku šité batiky. Prvotní modré punčochy nahradily červené a v nich chodily dívky obuté do černých střevíčků na přezku. Hanačkoslovačky mají různorodé ozdoby hlavy, jednou z nich býval vysoký věnec. Býval velmi bohatě zdobený a k hlavě se musel připevnit červenými stuhami. Dívčí kordulka se vyráběla z tmavého, někdy i červeného sukna. Ženy vdané se lišily bílým krátkým kabátkem bez límce, hustě naskládaným do varhánků, barevně vyšitým, a ještě olemovaným nejčastěji modrou stužkou. V jižní části se později nosívaly vysoké shrnovací boty. Počátkem 19. století je používána nově černě a žlutě vyšitá šatka na ozdobu hlavy. Od těch časů se kroj dívek začal zjednodušovat a poměšťovat.⁵¹

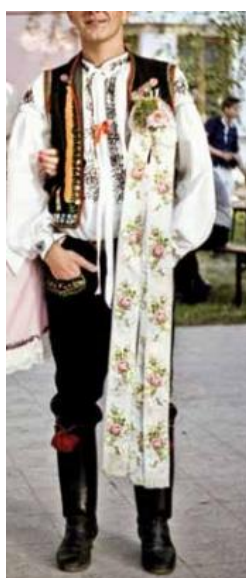
⁵⁰ KUČERŇÁK, Josef. *Slavnostní kroj Horních Bojanovic a jeho vývoj od konce devatenáctého století do současnosti*, Brno, Masarykova univerzita (bakalářská práce) 2013, s.16.

⁵¹ BROUČEK, Stanislav a Richard JERÁBEK, ed. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.

3.4.2 Mužský kroj

Dnešní košile jsou stále zdobené výšivkou a zhotovují se z bílého plátna. V průkrčníku mají stojatý límeček, u krku se dají zapnout na knoflíček a na rozdíl od tehdejších tkanic mají knoflíky i u zápěstí. Na rozdíl od Podluží mají rukávy stažené v manžety. Kordula bývá dlouhá až pod pás, někde však nosí krátkou tak jako na Podluží. Kdysi mívala bohatější vyšívání, než jak ji známe dnes. Barevně ladí ke kalhotám, bývá černá s bílou podšívkou, zdobí ji červené lemování a na levé klopě usazená vonička⁵². Vpředu se dá zapnout na spoustu knoflíků. Je opět více typů kordulek. V Čejkovicích je kordula černá a pasují k ní černé střídme vyšívané nohavice. Košili tu muži mají černě vyšívanou. (viz obr.31) V Moravském Žižkově nosí chlapi nohavice žluté, košili bílou s barevnou výšivkou a kordulu černou, která odpovídá výšivkou a zbarvením pásku na kalhotách. (viz obr. 32) Jsou ale i takové obce, které si oblíbily nedaleké podlužácké kroje a odívají se výhradně do nich. Někde si k nim zachovávají i červenice, jinde je nahrazují jinými kalhotami.

Čižmy se definitivně ustálily v devadesátých letech 20. století, čemuž se následně přizpůsobil i střih kalhot, přes lýtka dolů se nohavice zužovaly. Ke kroji nesmí chybět hlavně klobouk, který se tu nazývá šmukáč. Podobně jako guláč je pošíty korálky, dracouny, barevnými drátky (šmuky). Kosířku na klobouku zde říkají kosérek a přejali ho od Charvátů.⁵³ (viz obr. 33)

Obr. 31: muž z Čejkovic

Obr. 32: muž z Mor. Žižkova

Obr. 33: hanákoslovácký šmukáč

⁵² Je vyrobena z umělých květů, korálků a tří barevných stuh, sahajících téměř až k zemi.

⁵³ KUČERŇÁK, Josef. *Slavnostní kroj Horních Bojanovic a jeho vývoj od konce devatenáctého století do současnosti*, Brno, Masarykova univerzita (bakalářská práce) 2013, s.19 a 21-25.

3.4.3 Ženský kroj

Dnes se nosí košilka jako samostatný spodní díl a na ni teprve rukávce s krajkou a jednoduchou výšivkou. Okolo krku se obepíná krejzl nebo také obršlák, zhotovený z paličkované krajky a silně naškrobený, aby ho dívky měly od krku řádně postavený. Ve Velkých Bílovicích nechávají dívky své límce naopak položené. (viz obr. 34) Např. na kroji z Morkůvek můžeme vidět obršlák krásně vztyčený. (viz obr. 35)

Obr. 34: kroj z Vel. Bílovic

Obr. 35: kroj z Morkůvek

Obr. 36: sukně z Vel. Bílovic

Pod rukávce se připevňovaly také tacle, stejně jako na Podluží. Sůkalová D. ve své práci dodává: „Na rukávce se v místě mezi taclemi a rukávy přivazovala tzv. podvazadla, která byla obvykle z pentlí.“⁵⁴ Dnes jsou tato podvazadla ručně malovaná. Na obr. 35 ale vidíme, že dívky v Morkůvkách tacle ani nadmuté rukávce nenosí.

Jak jsem již zmínila v části historického vývoje, oproti, kdysi oblíbené, štíhlé siluety dnes ženy oblékají daleko více silně naškrobených spodniček. Obvykle je mívají tak v pěti vrstvách, nebo používají tzv. jelita, která v pase obvod sukně rozšiřují. Svrchní sukně se na počátku 20. století vyráběla z brokátu, tzv. brokátka. Není tomu tak dlouho co ji dívky zkrátily nad kolena. (viz. obr. 36)

Kordulka se šije také z brokátu, což ovšem dříve běžné nebývalo. Vzhledově se časem příliš nezměnila, jen je dnes střídmější její vyšívání. Zapíná se od spodu a obvykle se nechává na dva až tři knoflíky od vrchu rozepnutá. Její dolní kraj je vždy potřeba zarovnat pod vrchní sukni. Na tu se nasadí fěrtoch, stejně jako na Podluží, a v pase se vše schová pod stuhu. Vzadu se zaváže v mašli a musí mít stejný vzor jako podvazadla na

⁵⁴ SŮKALOVÁ, Dana. Dívčí hanácko-slovácký kroj na pozadí historického vývoje, Brno, Masarykova univerzita (diplomová práce) 2010, s 29.

rukávech. Dnešní délka i šířka fěrtochu je menší, než bývala dříve. Kroj bývá obvykle sladěn do jedné barvy, každá dívka však muže mít barvy různé. To stejné vidíme i na Podluží. Sukně jsou převážně pastelové, v odstínech zelenkavé, růžové, oranžové, modré, žluté, ale i tmavě modré či vínové. Když se krojované dívky sejdou dohromady, můžeme sledovat nádherné barevné kombinace. (viz obr. 37 a 38) Na Hanáckém Slovácku je téměř pro každý kroj pravidlem důkladně nařasená sukně.

Obr. 37: průvod na Hanáckém Slovácku

Obr. 38: průvod na Podluží

Svobodné dívky nosí na hlavě vysoký věnec, dnes je poněkud menší, než býval kdysi. (viz obr. 39) Další možný způsob je uvazování tureckého šátku na záušnice, který používají např. v Čejkovicích. (viz obr. 40) Obdobné turecké šátky nosí též v Horních Bojanovicích vdané ženy. Jsou velké, barevné a na hlavě mírně naskládané. Čižmy tu ženy nenosí. Dřívější nízké střevíce dnes téměř po celém Hanáckém Slovácku nahradily černé šněrovací vyšíváné boty, sahající do 1/3 lýtku. (viz obr. 37) Jsou na vyšším podpatku, spodek je kožený a vrchní díl sametový, podle toho se jim také říká sametky. Oproti čižmám působí jemněji, ladněji a více obepínají nohu, kterou tak opticky zeštíhlují.

Obr. 39: věnec

Obr. 40: turecký šátek

Na Hanáckém Slovácku se výrazně liší severní typ kroje od jižního, ale i samotný jižní je v jednotlivých obcích zcela odlišný. Na Podluží je až na malé rozdíly kroj téměř všude stejný.

4 Inspirace lidovou tvorbou současných umělců a tvůrců oděvu

Osobně mě těší, že stále více pozoruji jakýsi zvýšený zájem o návrat k lidovosti a lidové tvořivosti. Ať už mohu z vlastní zkušenosti mluvit o mladé generaci, konkrétně tedy na jižní Moravě, která se s nadšením a určitou úctou zaslouhuje o přežívání tradic, propagaci lidového oděvu, o propagaci svých obcí a jejich kulturního života. Nebo zmínit obchody, firmy, designéry, návrháře, nadšence, či patrioty, kteří nedají zaniknout tradicím. Můžeme se setkat s klasickou konfekcí v běžných módních obchodech, kde se projevuje nějaký motiv, či dekor na různých typech oděvu i doplňkách z lidového prostředí, ale také s internetovými stránkami- např. Svěráz⁵⁵ podporující výrobu produktů z českých kvalitních materiálů, inspirovaných moravským lidovým krojem. Dokonce se zaměřuje na oblasti Hanáckého Slovácka, Podluží i Valašska. V tomto tématu po stránce designérské nemohu nejmenovat Zuzanu Osako, zakladatelku firmy Tradice, což je konkrétně zakázkové krejčovství odkazující se k tradičním moravským i českým oděvním střihům. Tato moravská rodačka miluje folklor a zasvětila mu také celou svou pracovní náplň. Vytváří nejen své autorské kolekce, ale nabízí též možnost zhotovení modelu dle přání zákazníka. Její návrhy propojují tradiční prvky s moderním designem. Zaměřuje se z velké části na modrotisk i na kolekce oděvů inspirovaných Hanáckým Slováckem a Podlužím. Na internetových stránkách představuje svou kolekci takto: *„Kolekce Podluží je inspirovaná tradičními oděvy, jaké se v tomto jihomoravském regoinu nosívaly každý den. Základem kolekce je jupka, jejíž charakteristické zakulacené rukávy, krajkové lemování, šůsek na zádech i délku k pasu, najdete v nabídce v téměř původním střihu. Zuzana Osako vytvořila v kolekci Podluží řadu jupek klasických, také si ale s jejich délkou hraje a nabízí modely až po kabátek, který však jupku stále připomíná tradičními detaily.“*⁵⁶ Vedle ní musím také zmínit oděvní návrhářku Kristýnu Petříčkovou, vedoucí ateliéru Design oděvu na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Zabývá se oděvním výtvarnictvím, estetikou a také historií a vývojem oděvu, včetně toho lidového. Sama sebe na svých stránkách popisuje takto: *„Oděvní návrhářka zabývající se rekonstrukcemi historického oděvu a lidového kroje.“*⁵⁷ I z její práce vyzařuje vztah k tomuto odvětví, k Moravě a lidovým tradicím. A právě díky takovýmto lidem můžeme stále obdivovat a připomínat si to, co nám tu bylo předky zanecháno.

⁵⁵ <https://www.folklorstyl.cz/sveraz>[citováno k 5.3.2020]

⁵⁶ <https://www.tradice.org/>[citováno k 5.3.2020]

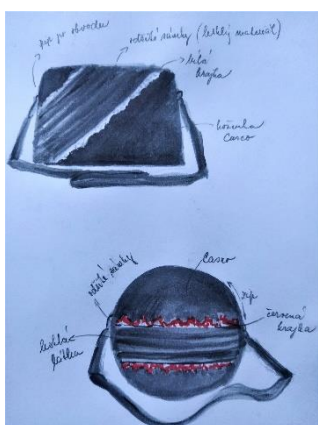
⁵⁷ <http://www.yna.cz/>[citováno k 5.3.2020]

5 Praktická část – umělecký záměr

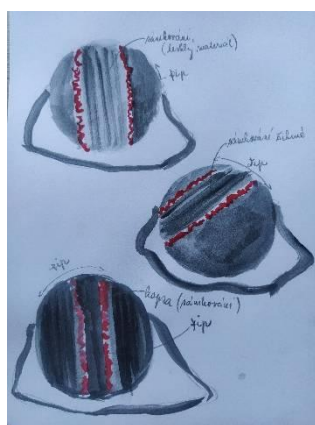
Prvoplánově jsem měla jasno v tom, že se chci zabývat lidovým krojem jakožto inspirací pro oděvní doplněk. Ze začátku jsem si pohrávala i s myšlenkou zaměřit se na oděv samotný, ale z toho jsem nakonec upustila. Soudě, že je oděvní doplněk pro toto téma lépe uchopitelný, začala jsem přemýšlet, na čem by se detaily lidových krojů nejvíce uplatnily a nejlépe projevíly. Vedle toho hrála důležitou roli i praktičnost a funkčnost, a to mě přivedlo na myšlenku zhotovit dámské kabelky. Chtěla jsem, aby byly společenské, ale zároveň i pro každodenní nošení, aby vedle sebe působily sourodě a vytvářely kolekci a aby tedy splňovaly praktické požadavky každé nositelky. Za cíl jsem si dala vytvořit ručně zhotovené prototypy kabelek a psaníček dle mých designových představ.

5.1 Hledání inspirace a proces navrhování

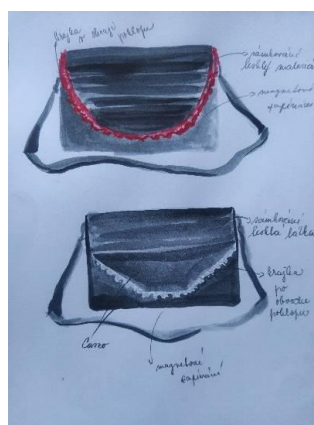
Inspiraci jsem hledala v konkrétních prvcích a detailech na suknicích, kordulkách, čepcích, čizmách apod. a to nejen na dámském kroji, ale i na mužském. Zaměřovala jsem se zprvu na detaily typické pro podlužácký kroj, jako je třeba slzičkový kohoutek ze stuhu na dámském čepci, nebo třásně na pánských čizmách, řasení dámských čizm, sámkování na suknicích, škrobené nadmuté rukávy, tvar okruží, bohatá zdobnost dámských kordulek jak pro kroj na Podluží, tak i na Hanáckém Slovácku. A to např. v podobě výšivek, květů a perliček, ale i na nepřímé detaily, které by mohly zastupovat různé a různobarevné krajky, výšivky, či malované stuhu.

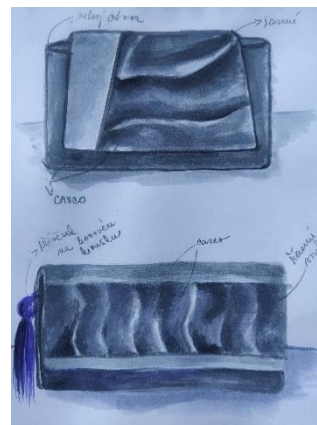
Obr. 41: návrhy tvarů

Obr. 42: návrhy sámků

Obr.43: návrhy tvarů 2

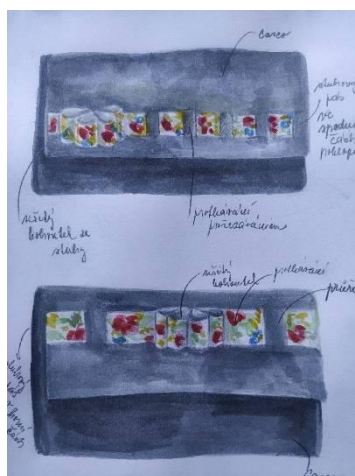
Obr. 44: další návrhy

Vytvořila jsem několik skic a návrhů, z nichž jsem následně vybírala ty konečné, celkem tedy pět výsledných návrhů pro ruční zpracování. V dalším kroku jsem tyto kabelky technicky rozkreslila, kde jsem zaznačila přesné členění, způsob otvírání a zapínání, včetně doplňujících prvků, řemínků apod. Abych zanechala kabelky v požadovaném

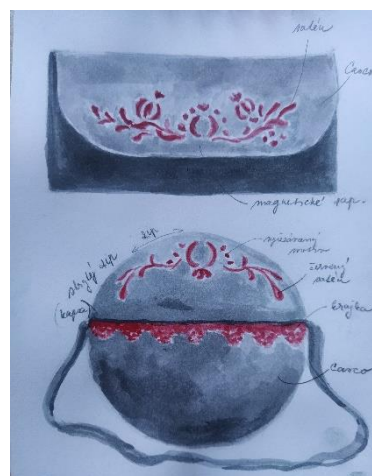
elegantním vzhledu, určila jsem jim výchozí barvu černou. Každá pak byla dle svého návrhu barevně doladěná.

Obr. 45: návrhy se stuhou

Obr. 46: návrhy se slízkami

Obr. 47: návrhy výřezů

5.2 Materiálové zkoušky

Jako hlavní materiál jsem použila čalounickou koženku CASCO černé barvy, o tloušťce +/- 0,1 cm. Záměrně jsem se pustila do práce s koženkou, abych splnila požadavek pro každodenní i společenské užívání. V průběhu zhotovování jsem již neměla možnost ustoupit v rámci přibližujících se termínů. Zjistila jsem, že práce s koženkou není tak zcela jednoduchá, jak jsem si zprvu myslela. Ke své práci jsem používala kvalitní Hobby stroj značky Veronica, měla jsem i možnost párkrát využít průmyslovou Minervu. Problém nastal v prošití více vrstev najednou a v hůře přístupných místech, kam se nedalo strojem dostat. Okraje jsem buď zahýbala a prošívala za švové záložky, nebo jsem na některých kusech vytvořila jen seříznutí okrajů a jejich následné prošití ve slabé vrstvě. Ani jedna z těchto technik není zcela dokonalá. Při více vrstvách prošívání na stroji proklouzávala patka a bylo komplikované udržet rovný steh. Později jsem přešla na variantu prošívání v ruce. V případě seříznutých okrajů tento problém nenastal, za to působil výsledek nečistě. V průmyslu se při výrobě kabelek používá pro takové případy lepších strojů a také různých technik, na které jsem já při ruční tvorbě nedosáhla. Kdybych měla tu možnost, lemy na kabelce bych např. začistila pogumováním.

Před začátkem tvoření jsem provedla pár zkoušek, abych zjistila, jak dobře se bude dát koženka zpracovat, jak bude, nebo nebude poddajná a jestli jsou vůbec mé návrhy reálně proveditelné. Vedle koženky jsem používala tkané stuhy, krajky, magnetická

zapínání do psaníček, kovová zdrhovadla, nažehlovací bavlněnou výstužnou vložku, červený satén, černou podšívkovinu ze 100% polyesteru a techniku prořezávání, vyřezávání skalpelem a sámkování z černé syntetické tkaniny s elasthanem (viz obr. 48). Stuhy s vytkanými lidovými vzory a krajku jsem zakoupila přes internetový obchod tradicednes.cz⁵⁸ a nejedná se tedy o moji výrobu.

Vyřezávání do koženky bylo relativně bezproblémové, sice časově náročnější a pracné, ale výsledek mě uspokojoval. Jediný problém byl v hraně výřezu, neboť koženka byla z rubu světlá, takže jsem ji musela zamaskovat textilní černou barvou. Pro kapsičku připojenou ke kabelce s vyřezaným vzorem jsem vybírala z několika návrhů výřezu monogramu. (viz obr 49) V technice s prořezáváním jsem si vyzkoušela protkávání stuhou (viz obr. 50)

Obr. 48: zkouška sámků

Obr. 49: varianty výřezů monogramu

Obr. 50: zkouška protkávání

Se stuhou jsem zkoušela ještě jednu variantu – vytvoření slziček po vzoru dámských rožek. (viz obr. 51 a 52) Abych zjistila, zda může být protahování stuhy průřezem funkční pro zapínání, zhotovila jsem si malou zkoušku. (viz obr. 53)

Obr. 51: slzičky

Obr. 52: varianty slziček

Obr. 53: zkouška funkčnosti zapínání

⁵⁸ <http://eshop.tradicednes.cz/provozovatel>

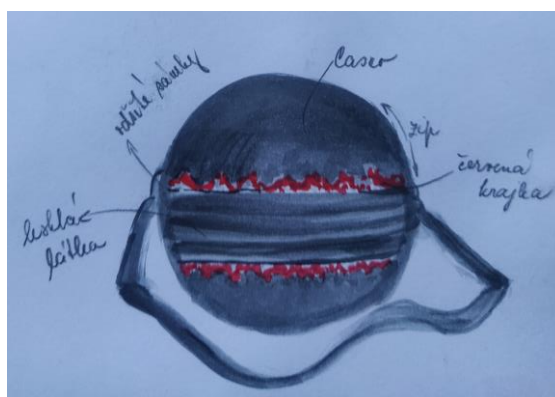
6 Realizace

6.1 Kabelka krajková se sámkovým středem

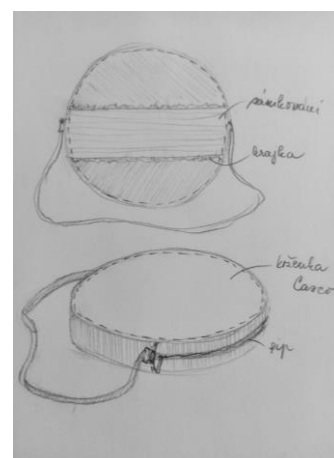
V tomto modelu dominují odšité sámkové pruhy z krásného lesklého materiálu, jež jsou inspirované sámkováním na sukních ženského kroje. Pro zvýraznění celkového vzhledu je černá klasika rozbita sytě červenou tenkou krajkou, jejímž účelem je kabelku oživit. Krajka zakončuje shora i zespod sámkový pruh, stejně jako je tomu u bílých naškrobených kasaníc skrývajících se v mnoha vrstvách pod suknicí, z nichž každá je vespod olemována krajkou. Po rozebrání mnoha tvarů a vzhledů jsem zvolila nejsympatičtější provedení, a to kulatý střih se širokými stěnami v obvodu, které umožní rozšířit vnitřní prostor. Pohrávala jsem si také s umístěním sámkového pruhu vodorovně, svisle, šikmo, zkoseně, do nepravidelně širokého pruhu, do horní či spodní části apod. Nakonec jsem zhotovila variantu s pruhem symetrickým aplikovaným vodorovně a protínajícím tak střed předního dílu kabelky. Zadní díl zůstal čistý a nezdobený, a to především z důvodu praktického, neboť krajka i lesklá látka by se při houpavém tření o tělo při chůzi zbytečně odíraly. Kovové zdrhovadlo s decentním držátkem hranolkovitého tvaru na jezdcí se nachází uprostřed této široké stěny v horní části a svou délkou pokrývá téměř polovinu obvodu, čímž je přístup dovnitř kabelky snadnější. Obvodová část je ušita ze dvou nevyztužených pruhů koženky, horní a spodní, jež jsou sešity tak, aby byly umístěny +/- ve středové linii po obou bocích. V obou těchto švech je zasunuté poutko s kovovou hranatou průchodkou, do níž lze jednoduchým způsobem zacvaknout kožený řemínek, který je z tohoto důvodu na koncích opatřen kovovými karabinkami. Veškerý kov, který je na kabelce použit je laděn do stejných stříbrných odstínů. Vnitřní prostor pokrývá černá podšívka, na níž je přišita nenápadná úzká kapsička na zadním díle.

Obr. 54: inspirační zdroj

Obr. 55: výsledný návrh

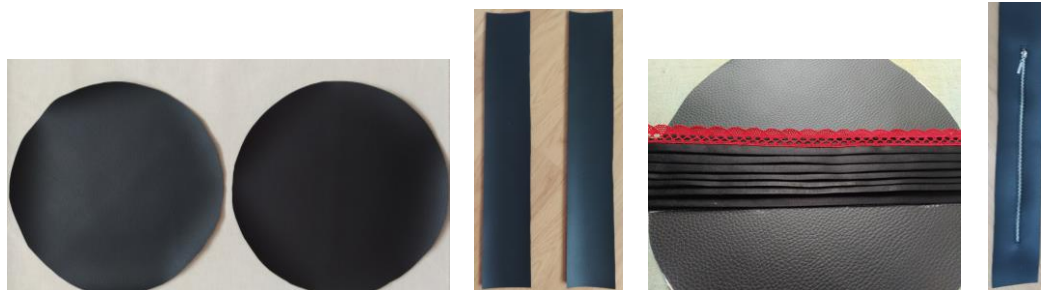

Obr. 56: rozkreslení

Aby byla lépe viditelná černá na černém podkladu, našila jsem do jejího horního kraje tkanou červenou vzorovanou stužku, cca centimetr širokou.

Rozměry

Tato kulatá kabelka má ve svém průměru 23 cm a její tloušťka je po celém obvodu 5 cm. Odšité sámký a krajka, vysoké 7,5-8 cm, jsou umístěny přes celou šířku předního dílu (dále jen PD) kabelky. Kožený řemínek je dlouhý 110 cm a široký 1,5 cm.

Obr. 57: dva kolové díly

Obr. 58: bočnice

Obr. 59: tvorba sámků

Obr. 60: zip

Montáž

V prvním kroku jsem si vystříhla z koženky dva kolové díly o průměru 23 cm + 1 cm na švové záložky (dále jen ŠvZ) a oba je podlepila výztuhou. (viz obr. 57) Následně jsem z koženky vystříhla dva pruhy 39x5 + 1 cm ze všech stran na ŠvZ. (viz obr. 58) Z lesklé syntetiky jsem vytvořila sámkování a přišila a podlepila ji na líc jednoho z kolových dílů. (Viz obr. 59) Stejně tak jsem připevnila i krajku a podle kruhového tvaru jsem celý tento pruh po bocích zastříhla. Tím byl PD připraven k montáži. Do jednoho z koženkových pruhů, který byl vybrán jako horní část, jsem za pomoci skalpelu vytvořila středem na střed otvor v šířce a délce zdrhovadla a následně jej do otvoru přišila. (viz obr. 60) Sešitím krátkých stran obou pruhů lícem k líci k sobě, do jejichž švu byla umístěna poutka s kovovou průchodkou, vznikl spojený kruhový popruh neboli boky, horní část a zároveň dno. Opět lícem k líci k němu byly za ŠvZ připojeny z každé strany oba díly - přední a zadní (dále jen ZD). Ve ŠvZ jsem stříháním vytvořila zoubky, aby ubylo přebytečného neforemného materiálu a kabelka se mohla lépe přizpůsobit tvaru. Stačilo už jen ručně šitím připojit podšívku s přišitou kapsou a mohla jsem kabelku obrátit zpět do líce. Posledním krokem bylo přicvaknout koženkový popruh.

Obr. 61: realizace

Obr. 62: detail realizace

Obr. 63: ZD realizace

Obr. 64: kapsa

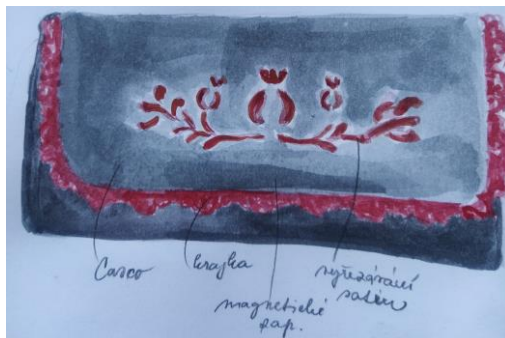
6.2 Vyřezávané psaníčko s vyřezávaným pouzdrém

Černočervené psaníčko opatřené krajkou a vyřezávaným lidovým ornamentem jednoduše imituje tradiční výšivky na taclích dívčích rukávců, ale i mužských rukávů na košulách. Výšivka je sama o sobě nezbytnou součástí krojů, stejně jako krajky. V této variantě navíc podtrhuje ladnost a eleganci červený krásně lesklý satén, který se navzájem s koženkou skvěle doplňují. Prvotní nápad byl vyzkoušet techniku vyřezávání skalpelem, od čehož jsem odvíjela veškeré další návrhy. Otázkou bylo, jaký ornament by se nejlépe hodil jako imitace výšivky. V kombinaci s krajkou jsem zprvu zamýšlela přenést na čelní stranu psaníčka vyzvětšovaný motiv oné krajky, ale sám o sobě při materiálových zkouškách nebyl absolutně ničím zajímavý. Požadovala jsem takový vzor, který bude působivý samostatně. A zároveň aby na kabelce opticky “začínal“ i “končil“, čímž by nebudil dojem odněkud vytrženého přeneseného pásma výšivky. Při realizaci jsem kombinovala a zkoušela, zda nebude psaníčko lepší bez krajky, nebo jestli nepoužít tentokrát pro změnu podšívku červenou místo černé, k čemuž bych využila stejného saténu jako z vnější strany. Nakonec jsem ale po porovnání krajku aplikovala a z červeného saténu raději upustila, neboť mi připadal příliš nevkusný a kýčovitý. Způsob uzavření je vyřešen opět kulatým magnetickým zapínáním. Jelikož se jedná o psaníčko společenské, i tentokrát jsem chtěla připojit něco praktického. Z vlastní zkušenosti vím, že do psaníčka se mi v žádném případě nikdy nevešla peněženka a celkově toho prostotu moc nenabízí, což jsem se rozhodla vyřešit připojeným prototypem pouzdra, který se může zhotovit do každého psaníčka. Já jej využila pouze v tomto modelu. Obvyklá malá kapsička umístěná na zadní straně vevnitř kabelky je poměrně hůře dostupná a ženy ji často využívají jako přihrádku na peníze, z toho ne vždy bývá opatřena zipem. Toto pouzdro je z černé koženky a designově obdobně vyladěné jako čelní strana psaníčka. Na jeho čelní straně je vyříznutý monogram, jehož písmo jsem upravila do lidových motivů a podložila červeným saténem. Má obdélný tvar a kovový zip umístěný v horní části. Svou velikostí je dost malá a zploštělá, aby se přehledně vešlo do psaníčka a neubíralo zbytečně volný prostor pro ostatní předměty. A zároveň dost velké, aby se mohlo využít k uschování potřebných dokladů, peněz, či drobné kosmetiky, které se díky zipu z pouzdra neztratí. Z levé boční strany je vyveden proužek koženky opatřen kovovým

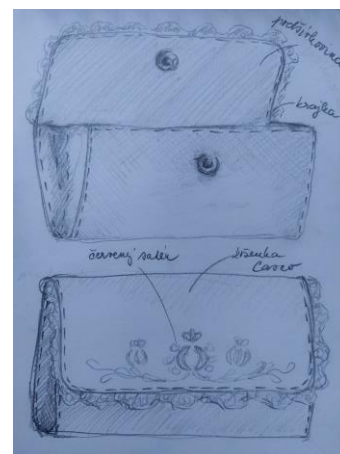
kroužkem, který lze zapnout do stříbrné hákové karabinky umístěné ve vnitřním švu psaníčka. Díky tomu pouzdro z kabelky při upuštění nevyPadne.

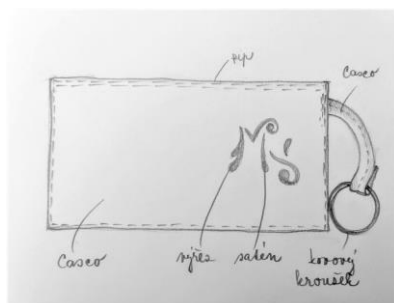
Obr. 65: inspirační zdroj

Obr. 66: výsledný návrh

Obr. 67: rozkreslení

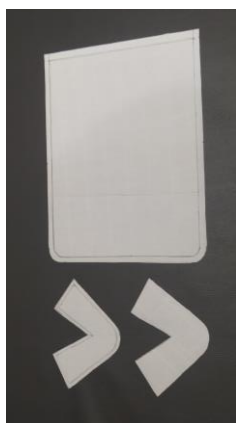
Obr. 68: rozkreslení pouzdra

Obr. 69: výsledný návrh monogramu

Rozměry

Tato varianta psaníčka je jednokomorová o rozměrech cca 25x13. Sevřená tloušťka je 5 cm a při úplném rozevření dosáhne ve svém horním kraji maximálně 8 cm. Krajka lemující vrchní poklop se táhne podél kraje v délce 45 cm a vyřezaný ornament umístěný středem na střed zabírá cca 18,5x 5 cm. Pouzdro 7x15 cm, visí na 4 cm dlouhém pásku.

Obr. 70: díly

Obr. 71: výřez a 72: podlepení

Obr. 73: podšívka

Obr. 74: prošítkování

Montáž

Při realizaci této kabelky jsem chtěla využít staré rozbité psaníčko, které mi doma zbytečně zabíralo místo. Takto jsem spojila příjemné s užitečným a vdechla mu tak nový život. Výchozím bodem pro mě byly jeho rozměry a stříh, podle nichž jsem vystříhla všechny potřebné části jak z koženky, ze saténu i z podšívkoviny + jsem přidala na ŠvZ. Pro tuto montáž mi vznikly 2 díly bočnic a jeden obdélný korpus celého psaníčka. (viz obr. 70) Staré psaníčko jsem si ponechala jako výplň pro tvrdší tvar a tentokrát jsem nepoužívala podlepovací výztuhu. Prvně bylo důležité přesně rozvrhnout, kde bude vrchní poklop a po naměření středu na něm načrtnout ornament pro výřez. Následně jsem se pustila do vyřezávání. (viz obr. 71) V dalším kroku mě čekalo podlepení saténem, přičemž bylo důležité nanést textilní lepidlo do každého malého výkroje, aby se pevně přichytly všechny části a neumazal se od něj satén. (viz obr. 72) Když lepidlo zaschlo přišla řada na montáž. Spojila jsem koženku po celém obvodu se “starou“ výplní, umístila spodní díl magnetického zapínání a po obvodu poklopu přilepila krajkou. Vše bylo zapotřebí nechat řádně zaschnout. Teprve poté se dostalo na strojové přišití podšívky, čímž se mi zároveň zafixovala z rubové strany krajka. (viz obr. 73 a 74) Ručním přišitím jsem připevnila do boků bočnice a do levé vsadila zároveň poutko s karabinkou. Po naměření ohybu se již mohl zasadit vrchní díl magnetického zapínání. Na vytvoření pouzdra jsem použila jeden vyřezaný, podlepený saténem, a jeden prázdný obdélník koženky a rubem k rubu, s připojeným řemínkem do bočního švu, je přišila k sobě. Do horního okraje zbývalo jen vsadit zdrhovadlo.

Obr. 75: realizace otevřená

Obr. 76: realizace detail

Obr. 77: PD realizace

Obr. 78: pouzdro s karabinkou

Obr. 79: realizace pouzdra a kabelky

Obr. 80: realizace pouzdra

6.3 Rožkové psaníčko

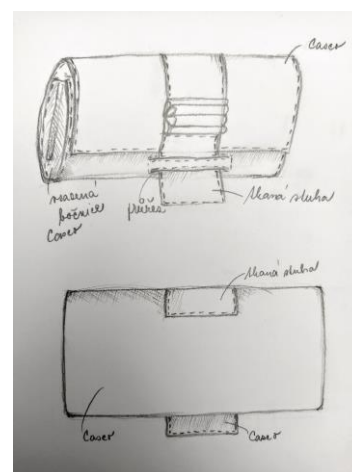
V následujících třech psaníčkách jsem zopakovala stejný střih podle předchozí vyřezávané kabelky. Změna je u nich v postupu ušití. Pro větší tuhost jsem zvolila koženku ve dvou vrstvách na sobě, z nichž vnitřní byla ještě podlepená výztuhou. Z vnitřní a vnější strany je tedy místo podšívky použita pouze koženka. Tyto 3 prototypy vychází z využití stuhy jako hlavního motivu. Při rožkovém psaníčku, jak už název sám napovídá, jsem se v návrzích chytla vzhledu odšitých slziček z pentle na dívčích čepcích zvaných rožky. Zaujal mě právě tento detail, který jsem povýšila na hlavní zdobný prvek společenského psaníčka. Stuha se táhne těsně od vrcholu ze ZD k PD a téměř ve středové části dominuje tento slzičkový kohoutek. Svou délkou stuha pokračuje od vytvořených slziček dál, než končí okraj psaníčka. Přesahuje cca za 3-4 cm. Tuto část jsem vyztužila koženkou kvůli opakované manipulaci, má totiž sloužit jako funkční zapínání při zasunutí do výřezu na spodním díle. Ten je také zesílen o jednu vrstvu koženky a po obvodu prošíty k dosažení větší pevnosti a odolnosti.

Obr. 81: inspirační zdroj

Obr. 82: výsledný návrh

Obr. 83: rozkreslení

Rozměry

Celková velikost je u všech 4 psaníček stejná-25x13. Délka stuhy v konečné seskládané úpravě má 19 cm a zde je užita v šíři 5,5 cm. Průřez ve spodním díle je pro pohodlné zasouvání stuhy rozšířen na 7,5 cm ve výšce 1,5 cm.

Obr. 84: prošití

Obr. 85: vyztužení stuhu

Obr. 86: slzičky

Obr. 87 a 88: průřez a prošití

Montáž

V této variantě jsem již nevycházela z použitých materiálů, začala jsem vystřížením dvou nových obdélníků z koženky, z nichž jsem na jeden přilepila pomocí žehličky výztužnou látku. Lícem k líci jsem je k sobě připojila prošitím v horním a spodním okraji. Po otočení rubem dovnitř jsem ještě tyto okraje za 0,5 cm prošila. (viz obr. 84) Bokem jsem si vyměřila stuhu a vytvořila na ni čtyři slzičky odšité těsně vedle sebe. Od tohoto místa je zbytek její délky podšitý koženkou rubem k rubu stuhu. (viz obr 85 a 86) Takto připravenou jsem ji přišila na kabelku a po vyměření zapínání vytvořila ve spodním díle průřez. (viz obr 87) Vyztužila jsem jej další koženkovou vrstvou a důkladně prošila společně k sobě a po jeho obvodu. (viz obr 88) Na závěr zbývalo sešít boční strany, kde jsem právě postupovala s jednodušším odříznutím ŠvZ a prošitím 0,5 cm za okrajem. Hrany jsou zapraveny černou textilní barvou, jako náhražka za průmyslové pogumování. Posledním krokem bylo prakticky nejsložitější připojení bočnic z obou stran.

Obr. 89: PD realizace

Obr. 90: realizace

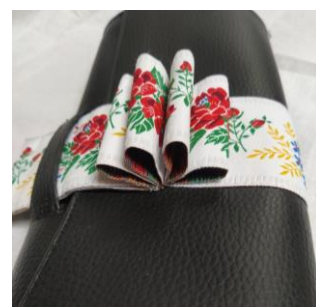
Obr. 91: detail zapínání

Obr. 92: realizace v otvoru

Obr. 93: realizace v otvoru

Obr. 94: detail slziček

6.4 Protkávané psaníčko

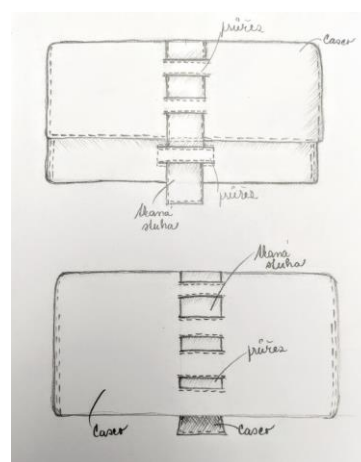
Tato varianta vznikla při mých pokusech prořezávání a snahou netradičně připojit pentle. Technikou ani užitím protkávání přímo nevychází ze vzhledu krojů, přesto je na ni použita opět vytkávaná stuha s lidovými vzory. Tvarově je tedy stejná jako předchozí kabelka. Její vnitřní a vnější část opět tvoří koženka s výztuhou. Ve výsledném vzhledu působí lehce a jednoduše a díky vytvořenému protkávání zároveň zajímavě a netradičně. Funkce zapínání je po vzoru předchozího modelu protahováním v průřezu. Kabelka má motiv protkávání na předním díle a plynule přechází i na díl zadní, kde se opticky vytrácí. Každý průřez je zafixovaný prošitím. I zde jsou okraje jen seříznuty a prošity, díky tomu mají oba tyto modely právě lehčí a ladnější vzhled.

Obr. 95: inspirační zdroj

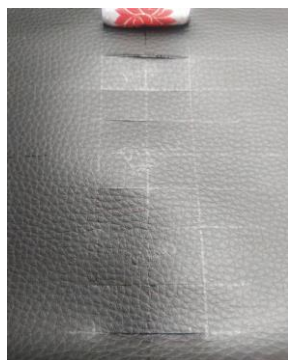
Obr. 96: výsledný návrh

Obr. 97: rozkreslení

Rozměry

Délka použité stuhy je 24 cm. Pro tuto variantu je použita stuha o šířce 3,5 cm. Výřez je pro její průchod opět zvětšen na 5,5x 1,5. Šíře možného rozevření je též pro všechny stejná jako u vyřezávaného psaníčka. Od kraje poklopu je stuha za 3 cm přerušena a zasunuta pod koženku. Takto se s ní střídá v následujících intervalech (v cm): K 1,5- S 2- K 1,5- S 3- K 1,5- S 1,5- K 2- S 1- K 2,5- S 0,5

Obr. 98: naměření

Obr. 99: provlečení stuhy

Obr. 100: rub

Obr. 101: zapínání

Montáž

Začátek tvorby je stejný-viz předchozí model. Při aplikaci stuhy byla potřeba důkladně vyměřit a zakreslit průřezy. (viz obr. 98) Následně jsem je vytvořila pomocí skalpelu na vnější straně koženky. Protáhla jsem jimi stuhu, vyměřila její délku a na konci také zpevnila připojením koženky. (viz obr. 99 a 100) Na druhém konci je stuha zatáhnuta do rubu a při prošívání výřezů zároveň zafixována. Stejně jako v minulé kabelce je vytvořen pevný průřez pro zapínání. (viz obr. 101) Na závěr jsou sešity boční strany a připojeny bočnice.

Obr. 102: PD realizace

Obr. 103: realizace

Obr. 104: ZD realizace

Obr. 105: v otvoru

6.5 Psaníčko s opentlým poklopem

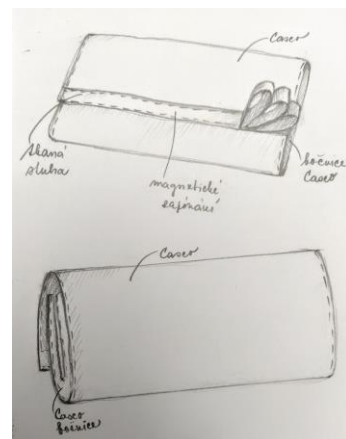
Poslední psaníčko, které kolekci uzavírá je stejného střihu jako předchozí. Stuha zde vytváří slzičky, které jsem v několika návrzích rozvíjela po vzoru dámských rožek. Zde však není aplikována svisle, ale horizontálně a její zdobný prvek je přesunut na úplný konec levé strany poklopu. Zde je již využito klasické magnetické zapínání. Tento model působí hutněji než předchozí dva, což je dáno způsobem kompletace. Zde jsem zapravila boky ohnutím švových záložek do rubu a následně je v líci prošila, čímž psaníčko opticky zesílilo, ale zapravení je čistější. Lidová stuha lemuje celý dolní okraj poklopu a dominuje tedy na jeho konci. Slzičky jsou zde pouze tři a díky použití tenčí stuhy vypadá kabelka naprosto odlišně než rožkové psaníčko.

Obr. 106: inspirační zdroj

Obr. 107: výsledný návrh

Obr. 108: rozkreslení

Rozměry

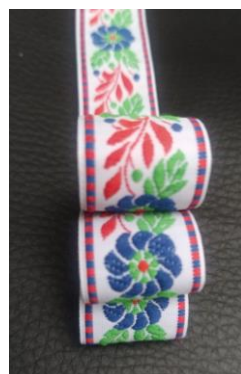
V rozměrech kopíruje předchozí modely. Stuha je dlouhá jako šířka psaníčka a široká pouze 2 cm.

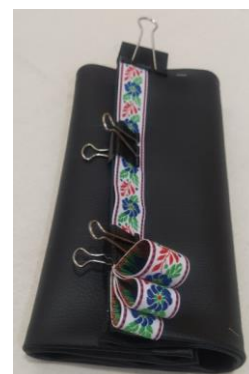
Obr. 109 zapínání

Obr. 110 sešití slziček

Obr. 111 slzičky

Obr. 112 kompletace

Montáž

Opět je ze dvou dílů koženky vytvořen úplný základ. Po prošití horního a dolního okraje jsem vyměřila zapínání a aplikovala jej do materiálu. (viz obr. 109) Do horního okraje jsem připojila prošitím stuhu s již vytvořenými slzičkami. (viz obr. 110-112) Boky jsem prošila již zmíněným způsobem a zafixovala v nich aplikovanou stuhu. Na závěr jsem ručním prošitím připojila bočnice.

Obr. 113: realizace

Obr. 114: boční strana

Obr. 115: detail stuhu

Obr. 116: kabelka krajková se sámkovým středem

Obr. 117: vyřezávané psaníčko

Obr. 118: vyřezávané pouzdro

Obr. 119: rožkové psaníčko

Obr. 120: protkávané psaníčko

Obr. 121: psaníčko s opentleným poklopem

Závěr

Jedním z důvodů, proč jsem si zvolila toto téma bylo, udělat si jasno v subregionech Jižní Moravy. Zjistila jsem, že to není tak jednoduché a přesné rozdělení se určit nedá. Jak jsem se dozvěděla z doložených zdrojů, každý autor podává jinou informaci. Že jsou určité kroje v obcích, kam by správně regionálně patřit neměly, je dáno dobovými událostmi, stěhováním obyvatel a přejímáním. Vedle toho také hraje roli až pozdější rozšiřující se zájem o něj. Když obec svůj kroj nemívala nebo už byl zapomenut, musí si ho prostě vypůjčit od nejbližších sousedů. Dnes se tedy nedá konkrétně říct – takový kroj se nosí v Bulharech a žádný jiný. Jsem ráda, že alespoň o tyto informace jsem teď moudřejší a mohu je předat dál. V práci se seznamujeme dále, jak s rozdíly v nářečí, tak i s místními tradicemi. V posledních několika letech se více setkáváme s oblibou v lidových tancích, zvycích i krojích. Zakládají se a provozují spolky, které vedou především děti touto cestou už od malička. Je mnoho těch, kteří k šíření krojů přispívají, jak je zmíněno ve čtvrté kapitole. Co se týče praktické části, mým cílem bylo vytvořit prototypy kabelek, které by připomněli lidový kroj. V závěrečné šesté kapitole představuji pět výsledných modelů s popisem jejich vzniku, vzhledu a použitých materiálů. Seznámila jsem se důkladně s prací s koženkou a také zde upozorňuji na úskalí, která mě při ní potkala. V návrzích vycházím z krojových prvků. Ručně malované stuhy jsem nahradila tkanými, motiv výšivky jsem aplikovala jako výřez a krojovým detailům jsem pozměnila funkci a účel. Tuto práci by bylo možné zdokonalit výrobou ve specializovaných firmách. Já bohužel neměla kde této možnosti využít, proto jsem se uchýlila k ručnímu zpracování. Zhotovila jsem více návrhů, které by se daly ještě hlouběji rozvinout. Od některých jsem musela upustit z časových důvodů, jelikož vyžadovali ještě důkladnější propracování. Touto prací jsem chtěla přispět k šíření lidových tradic a propagovat jihomoravskou kulturu.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

1. BARTONĚK, Antonín, Bohuslav BENEŠ, Wolfgang MÜLLER-FUNK a Friedrich POLLEROSS, ed. *Waldviertel, Weinviertel, Jižní Morava: průvodce krajem a jeho kulturou*. Břeclav: Moraviapress, 1999. ISBN 80-86181-15-4.
Oddíl UHLÍŘ, Dušan
Oddíl ŠRÁMKOVÁ, Marta
Oddíl TRAPL, Miloš
Oddíl KOMMLOSÝOVÁ, Andrea
Oddíl HAUSNEROVÁ, Isolde a Rudolf ŠRÁMEK
2. ZEMEK, Metoděj, *Jižní Morava: krajina, historie, umělecké památky*. Praha: Orbis, 1977.
3. BROUČEK, Stanislav a Richard JEŘÁBEK, ed. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1450-2.
4. JEŘÁBEK, Richard, Václav FROLEC a Dušan HOLÝ. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské Nakladatelství, 1962.
5. LAŠTŮVKOVÁ, Hana. *Cestovní ruch na jižní Moravě – Folklor a tradice*, Brno, Masarykova univerzita (bakalářská práce) 2010.
6. ČAPKA, František. *Morava*. Praha: Libri, 2003. Stručná historie států, sv. 15. ISBN 8072771868.
7. VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Artia, 1988.
8. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-525-0.
9. DOUŠEK, Roman a Daniel DRÁPALA, ed. *Časové a prostorové souvislosti tradiční lidové kultury na Moravě*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav evropské etnologie, 2015, s. 180-181. ISBN 978-80-210-8085-0.
10. STAŇKOVÁ, Jitka a Ludvík BARAN. *České a slovenské lidové kroje*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004. ISBN 80-7181-916-6.

11. ONDRIŠÍKOVÁ, Anna. *Základní umělecké školy Hanáckého Slovácka jako pokračovatelé lidových tradic*, Brno, Masarykova univerzita (bakalářská práce) 2014.
12. KUČERŇÁK, Josef. *Slavnostní kroj Horních Bojanovic a jeho vývoj od konce devatenáctého století do současnosti*, Brno, Masarykova univerzita (bakalářská práce) 2013.
13. SŮKALOVÁ, Dana. *Dívčí hanácko-slovácký kroj na pozadí historického vývoje*, Brno, Masarykova univerzita (diplomová práce) 2010.
14. MATUSZKOVÁ, Jitka. *Kroje na Podluží a Hodonínsku*, Břeclav: Malovaný kraj, 2015. ISBN 978-80-87954-03-4
15. <http://www.nulk.cz/ek-obsah/ceskylid/html/knihy/ceskylid21/texty/0114-0227.htm> [citováno k 27.2.2020]
16. http://kcj13.upol.cz/zshml/dialektologie_prednaska.pdf [citováno k 27.2.2020]
17. <http://www.muzeumhustopece.cz/a/2011-rekonstrukcekroje/clanek.php> [citováno k 4.3.2020]
18. <https://www.obecprusanky.cz/novy/> [citováno k 4.3.2020]
19. <https://www.folklorstyl.cz/sveraz> [citováno k 5.3.2020]
20. <https://www.tradice.org/> [citováno k 5.3.2020]
21. <http://www.yna.cz/> [citováno k 5.3.2020]

Seznam zdrojů obrázků

Všechny internetové zdroje použity k 16.6.2020.

Obr. 1: http://www.lidovakultura.cz - mapa regionů	10
Obr. 2: http://www.lidovakultura.cz - mapa regionů 2	10
Obr. 3: https://www.rtvj.cz - fašank v obci Bulhary	13
Obr. 4: https://breclavsky.denik.cz - fašank v Břeclavi-Poštorné	13
Obr. 5: https://www.bulhary.cz - hodová cedule	15
Obr. 6: http://www.ilovejiznimorava.cz - pohled na vrchol máje v Krumvíři	15
Obr. 7: https://tydenikbreclavsko.cz - tancování pod májů	15
Obr. 8: https://zpravyzmoravy.cz - maléřečka z Lanžhota	17
Obr. 9: http://panda38.blog.cz - malované žudro z Podluží	17
Obr. 10: http://www.kroje.cz - guláč s žinylkami a korálky	20
Obr. 11: http://www.obecprusanky.cz - mužská košela	20
Obr. 12: http://www.obecprusanky.cz - rukávová výšivka	20
Obr. 13: http://www.obecprusanky.cz - mužská kordula	21
Obr. 14: http://www.obecprusanky.cz - stuhy na korduli	21
Obr. 15: http://www.kroje.cz - vonička	21
Obr. 16: http://www.obecprusanky.cz - červenice	22
Obr. 17: http://www.obecprusanky.cz - chlapecké čizmy	22
Obr. 18: MATUSZKOVÁ, Jitka. <i>Kroje na Podluží a Hodonínsku</i> – mužácké čizmy	22
Obr. 19: https://www.bulhary.cz - chlapec v podlužáckém kroji	23
Obr. 20: foto z vlastních zdrojů- děvčátko v podlužáckém kroji	23
Obr. 21: JEŘÁBEK, R., V. FROLEC a D. HOLÝ. <i>Podluží: kniha o lidovém umění- česání vlasů na zahrádce</i>	23
Obr. 22: http://www.obecprusanky.cz - rožky	24
Obr. 23: MATUSZKOVÁ, Jitka. <i>Kroje na Podluží a Hodonínsku</i> - kokeš	24
Obr. 24: MATUSZKOVÁ, Jitka. <i>Kroje na Podluží a Hodonínsku</i> - rukávce a tacle	24
Obr. 25: http://www.obecprusanky.cz - kasanice a sukňe v pastelové barvě	25
Obr. 26: MATUSZKOVÁ, Jitka. <i>Kroje na Podluží a Hodonínsku</i> - oblékání kasanic	25
Obr. 27: MATUSZKOVÁ, Jitka. <i>Kroje na Podluží a Hodonínsku</i> - starý lanžhotský obřadní kroj	25
Obr. 28: MATUSZKOVÁ, Jitka. <i>Kroje na Podluží a Hodonínsku</i> - dámské čizmy	25

Obr. 29: http://www.obecprusanky.cz - sezdaný pár v kroji	25
Obr. 30: http://www.obecprusanky.cz - malované šátky nejstarších žen	25
Obr. 31: MATUSZKOVÁ, Jitka. <i>Kroje na Podluží a Hodonínsku</i> - muž z Čejkovic ..	29
Obr. 32: MATUSZKOVÁ, Jitka. <i>Kroje na Podluží a Hodonínsku</i> - muž z Moravského Žižkova ..	29
Obr. 33: https://www.siti-kroju.cz - šmukáč	29
Obr. 34: https://www.velkebilovice.cz - kroj z Velkých Bílovic	30
Obr. 35: http://www.morkuvky.cz - kroj z Morkůvek	30
Obr. 36: https://www.velkebilovice.cz - sukně z Velkých Bílovic	30
Obr. 37: https://www.velkebilovice.cz - krojovaný průvod na H. Slovácku	31
Obr. 38: https://krojezpodluzi.cz/ - krojovaný průvod na Podluží	31
Obr. 39: https://www.velkebilovice.cz - dívčí věnec ve Velkých Bílovicích	31
Obr. 40: https://hodoninsky.denik.cz - turecký šátek na záušnice v Čejkovicích	31
Obr. 41: vlastní zdroj- návrhy tvarů kabelky	33
Obr. 42: vlastní zdroj- návrhy umístění sámků	33
Obr. 43: vlastní zdroj- návrhy tvarů kabelek 2	33
Obr. 44: vlastní zdroj- další nerealizované návrhy	33
Obr. 45: vlastní zdroj- návrhy se stuhou	34
Obr. 46: vlastní zdroj- návrhy se slzičkami	34
Obr. 47: vlastní zdroj- návrhy výřezů	34
Obr. 48: vlastní zdroj- zkouška sámků	35
Obr. 49: vlastní zdroj- varianty výřezů monogramu	35
Obr. 50: vlastní zdroj- zkouška protkávání	35
Obr. 51: vlastní zdroj- odšité slzičky	35
Obr. 52: vlastní zdroj- varianty slziček	35
Obr. 53: vlastní zdroj- zkouška funkčnosti zapínání	35
Obr. 54: vlastní zdroj- inspirační zdroj- sámký	36
Obr. 55: vlastní zdroj- výsledný návrh	36
Obr. 56: vlastní zdroj- rozkreslení	36
Obr. 57: vlastní zdroj- dva kolové díly	37
Obr. 58: vlastní zdroj- bočnice	37
Obr. 59: vlastní zdroj- tvorba sámků	37

Obr. 60: vlastní zdroj- vsazený zip	37
Obr. 61: vlastní zdroj- realizace	37
Obr. 62: vlastní zdroj- detail realizace	37
Obr. 63: vlastní zdroj- ZD realizace	37
Obr. 64: vlastní zdroj- vnitřní kapsa	37
Obr. 65: vlastní zdroj- inspirační zdroj- výšivka	39
Obr. 66: vlastní zdroj- výsledný návrh	39
Obr. 67: vlastní zdroj- rozkreslení	39
Obr. 68: vlastní zdroj- rozkreslení pouzdra	39
Obr. 69: vlastní zdroj- výsledný návrh monogramu	39
Obr. 70: vlastní zdroj- díly	39
Obr. 71: vlastní zdroj- výřez	39
Obr. 72: vlastní zdroj- podlepení	39
Obr. 73: vlastní zdroj- vložená podšívka	39
Obr. 74: vlastní zdroj- prošití	39
Obr. 75: vlastní zdroj- realizace otevřená	40
Obr. 76: vlastní zdroj- realizace detail	40
Obr. 77: vlastní zdroj- PD realizace	40
Obr. 78: vlastní zdroj- pouzdro s karabinkou	40
Obr. 79: vlastní zdroj- realizace pouzdra a kabelky	40
Obr. 80: vlastní zdroj- realizace pouzdra	40
Obr. 81: vlastní zdroj- inspirační zdroj- rožky	41
Obr. 82: vlastní zdroj- výsledný návrh	41
Obr. 83: vlastní zdroj- rozkreslení	41
Obr. 84: vlastní zdroj- prošití	42
Obr. 85: vlastní zdroj- vyztužení stuhy	42
Obr. 86: vlastní zdroj- slzičky	42
Obr. 87: vlastní zdroj- průřez	42
Obr. 88: vlastní zdroj- prošití	42
Obr. 89: vlastní zdroj- PD realizace	42
Obr. 90: vlastní zdroj- realizace	42
Obr. 91: vlastní zdroj- detail zapínání	42

Obr. 92: vlastní zdroj- realizace v otvoru	42
Obr. 93: vlastní zdroj- realizace v otvoru	42
Obr. 94: vlastní zdroj- detail odšitých slziček	42
Obr. 95: vlastní zdroj- inspirační zdroj- stuha	43
Obr. 96: vlastní zdroj- výsledný návrh	43
Obr. 97: vlastní zdroj- rozkreslení	43
Obr. 98: vlastní zdroj- naměření	43
Obr. 99: vlastní zdroj- provlečení stuhy	43
Obr. 100: vlastní zdroj- rubová strana	43
Obr. 101: vlastní zdroj- zapínání	43
Obr. 102: vlastní zdroj- PD realizace	44
Obr. 103: vlastní zdroj- realizace	44
Obr. 104: vlastní zdroj- ZD realizace	44
Obr. 105: vlastní zdroj- realizace v otvoru	44
Obr. 106: vlastní zdroj- inspirační zdroj- rožky	45
Obr. 107: vlastní zdroj- výsledný návrh	45
Obr. 108: vlastní zdroj- rozkreslení	45
Obr. 109: vlastní zdroj- zapínání	45
Obr. 110: vlastní zdroj- sešití slziček	45
Obr. 111: vlastní zdroj- slzičky	45
Obr. 112: vlastní zdroj- kompletace	45
Obr. 113: vlastní zdroj- realizace	45
Obr. 114: vlastní zdroj- boční strana	45
Obr. 115: vlastní zdroj- detail stuhy	45
Obr. 116: vlastní zdroj- kabelka krajková se sámkovým středem	46
Obr. 117: vlastní zdroj- vyřezávané psaníčko	46
Obr. 118: vlastní zdroj- vyřezávané pouzdro	47
Obr. 119: vlastní zdroj- rožkové psaníčko	47
Obr. 120: vlastní zdroj- protkávané psaníčko	48
Obr. 121: vlastní zdroj- psaníčko s opentleným poklopem	48